

Zeeslagje in het groot

Een juridisch onderzoek naar blokkades op zee

Thijs van Wietmarschen

Zeeslagje in het groot

Een juridisch onderzoek naar blokkades op zee

Thijs van Wietmarschen
Avans studentnummer 2024274
Juridische Hogeschool Avans/Fontys

Geschreven voor het Instituut voor Turkse Studies
<http://www.turksestudies.org/>

Datum van inleveren: 07-01-2014

Voorwoord

Dit onderzoek is geschreven als afstudeerscriptie voor mijn studie bij de Juridische Hogeschool. Het onderwerp, internationale blokkades, werd geleverd door de stageorganisatie, het Instituut voor Turkse Studies. In opdracht van deze organisatie is dit onderzoek tot stand gekomen.

Ik wil het Instituut voor Turkse Studies bedanken voor de mogelijkheid om een stage bij hun organisatie te volgen en voor het leveren van een onderzoeksonderwerp waarmee ik mijn afstudeerperiode kon beginnen. Ik wil de Juridische Hogeschool bedanken voor de ondersteuning bij het maken van dit onderzoek en het aanbieden van een werkplek tijdens de stageperiode.

Ik wil de heer Armand Sag bedanken voor zijn begeleiding tijdens de stageperiode en voor zijn hulp bij de totstandkoming van het onderzoeksonderwerp en dit onderzoek in het algemeen. Ik wil de heer Marc Hermans bedanken voor zijn begeleiding tijdens de stageperiode en voor alle gegeven feedback die dit onderzoek mogelijk heeft gemaakt.

Inhoudsopgave

Samenvatting	p7
Onderzoeksplan	p8
Onderzoeksformulering	p8
Aanleiding	p8
Doelstelling	p9
Centrale vraag	p9
Deelvragen	p9
Onderzoeksopzet	p9
Tijdsplanning	p9
Methode van Onderzoek	p10
Bronnen en Methodes	p11
Verantwoording	p13
Hoofdstuk 1: Juridisch Kader	p15
1.1 Wat is de juridische grondslag van een blokkade?	p15
1.1.1 Verdragen	p15
1.1.2 Gewoonterecht	p16
1.2 Hoe mag een blokkade worden gehandhaafd?	p17
1.2.1 Verdragen	p17
1.2.2 Gewoonterecht	p18
1.3 Mag geweld gebruikt worden bij de handhaving?	p19
1.3.1 Gewoonterecht	p19
1.4 Toepassing van het juridisch kader op de casus Gazastrook	p19
1.4.1 Juridische grondslag	p19
1.4.2 Toepassing op de blokkade van de Gazastrook	p22
1.5 Conclusie	p22
Hoofdstuk 2: Wat zijn de connecties van de NAVO, EU en Nederland met het recht op blokkades?	p25
2.1 Achtergrond	p25
2.1.1 NAVO	p25
2.1.2 EU	p26
2.1.3 Nederland	p26
2.2 Juridische context	p26
2.2.1 Artikel 5 NAVO-verdrag	p26
2.2.2 De blokkade van Joegoslavië	p26
Uitwerking	p27
2.2.3 Bestrijding van piraterij in de Golf van Aden	p29
Uitwerking	p30
2.2.4 Is er sprake van een blokkade?	p31
2.3 Conclusie	p31
Hoofdstuk 3: wat zegt het EU-veiligheidsbeleid over blokkades?	p32
3.1 Sancties	p32
3.2 Conflictpreventie	p32
3.3 Crisismanagement	p33
3.4 Conventionele wapens	p33

3.5 Conclusie	p33
Conclusies en aanbevelingen	p34
Conclusies	p34
Onder welke voorwaarden is een blokkade tussen landen geoorloofd, gelet op internationaal recht?	p34
Hoofdstuk 1	p35
Hoofdstuk 2	p36
Hoofdstuk 3	p36
Aanbevelingen	p37
Bronnenlijst	p39

Samenvatting

Achtergrond

Deze scriptie onderzoekt de juridische achtergrond van blokkades. De centrale vraag is “Onder welke voorwaarden is een blokkade tussen landen geoorloofd, gelet op internationaal recht?” De stageorganisatie, het Instituut voor Turkse Studies, wil een juridisch onderzoek over blokkades en wil het onderzoek na afloop van de stage publiceren. Het instituut publiceert onderzoeken in een wetenschappelijk tijdschrift. Het tijdschrift wordt voor universiteitsbibliotheken gemaakt en kan gelezen worden door zowel studenten als leraren. Het is de bedoeling dat de onderzoeken in het tijdschrift als een soort naslagwerk voor de universiteiten worden gezien.

Methode

In dit onderzoek worden verschillende bronnen gebruikt: wetgeving in de vorm van een aantal verdragen, het San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea en resoluties van de VN-Veiligheidsraad. Verder is er informatie over instanties als de EU en de NAVO gehaald van hun websites. In hoofdstuk 1 heb ik vier verschillende rapportages gebruikt: een Turks rapport, een Israëliësch rapport, een VN-rapport en een apart rapport van de VN Mensenrechtenraad. De vier rapporten werden geschreven naar aanleiding van de onderschepping van het scheepskonvooi richting de Gazastrook, op 31 mei 2010.

Inhoud

In dit onderzoek wordt eerst het onderwerp blokkades juridisch uitgewerkt. Eerst zal ik de drie deelvragen uitwerken: wat is de juridische grondslag van een blokkade, hoe mag een blokkade worden gehandhaafd en mag er bij de handhaving van een blokkade geweld gebruikt worden? Hiermee beantwoord ik ook de centrale vraag: onder welke voorwaarden is een blokkade tussen landen geoorloofd, gelet op internationaal recht? Dit juridisch kader pas ik daarna toe op de casus van de blokkade rond de Gazastrook.

Daarna worden de connecties van de NAVO, EU en Nederland met internationale onderzocht. De connecties met blokkades zijn te vinden in de oorlogen in Joegoslavië, waar NAVO een blokkade uitvoerde met toestemming van de VN-Veiligheidsraad. Ook wordt de bestrijding van piraten in de Golf van Aden onder de loep genomen, met name de vraag of de bestrijding van Somalische piraten als blokkade gezien kan worden.

Als laatste wordt onderzocht of het EU-veiligheidsbeleid iets zegt over blokkades, en zo ja, wat precies. Het buitenlandbeleid van de EU wordt steeds meer gecentraliseerd en een centraal veiligheidsbeleid is hier ook een onderdeel van. Vooral bij een mogelijke toetreding van Turkije tot de EU is het onderzoeken van deze vraag van belang: Turkije blokkeert immers de grens met Armenië.

Conclusie

Blokkades mogen op grond van twee mogelijkheden worden opgezet: via het recht op zelfverdediging en via resoluties van de VN-Veiligheidsraad. Verder zijn er een aantal andere voorwaarden, genoemd in het San Remo Manual. De belangrijkste hiervan is dat een blokkade van rechtswege illegaal is wanneer deze het doel heeft om de bevolking te verhongeren, of als deze anders buitenproportioneel veel schade aanricht bij de bevolking van het geblokkeerde gebied.

De blokkade van de Gazastrook is illegaal op grond van het San Remo Manual en de Geneefse Conventies, aangezien deze disproportioneel veel schade toebrengt bij de bevolking van de Gazastrook. Dit wordt gesteund door een VN-Mensenrechtenraad rapport en een Turks rapport, na aanleiding van de onderschepping van de hulpvloot richting de Gazastrook.

1. Onderzoeksplan

1.1 Onderzoeksformulering

Aanleiding:

In mei 2010 werd een hulpkonvooi georganiseerd. Een vloot zou vanuit Turkije richting de Gazastrook varen om humanitaire hulp te bieden aan de Palestijnen. Rond de kust van de Gazastrook ligt echter een Israëlische blokkade, volgens Israël om wapens uit de handen van de in de Gazastrook regerende Hamas te houden. Het hulpkonvooi vanuit Turkije richting de Gazastrook wordt in internationale wateren geënterd door Israëlische commando's. Israël spreekt van een illegale actie en beroept zich op het recht van zelfverdediging. Er viel een aantal doden onder de actievoerders, onder wie een aantal Turkse burgers. Meerdere schepen in het hulpkonvooi vaarden onder een Turkse vlag. Destijds zorgde het voor een enorme verslechtering van de diplomatieke relatie tussen Turkije en Israël en het duurde tot 2013 voordat Israël een verontschuldiging aanbood aan Turkije over het incident.

Het Instituut voor Turkse Studies is een non-profit onderzoekscentrum dat in Nederland onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek verricht onder het besef en de verantwoordelijkheden van de Nederlandse identiteit-nationaliteit. Het instituut richt zich op mondiale ontwikkelingen, met name ontwikkelingen in Turkije en Nederland, die ook objectief gepresenteerd worden. Het instituut wil dit bereiken door academisch en wetenschappelijk onderzoek van zijn eigen onderzoekers, alsmede verschillende internationale en nationale hoogleraren. De organisatie biedt dan ook regelmatig onderzoeksstages aan.

De stageorganisatie wil een juridisch onderzoek over blokkades en wil het onderzoek na afloop van de stage publiceren. Het instituut publiceert onderzoeken in een wetenschappelijk tijdschrift. Het tijdschrift wordt voor universiteitsbibliotheken gemaakt en kan gelezen worden door zowel studenten als leraren. Het is de bedoeling dat de onderzoeken in het tijdschrift als een soort naslagwerk voor de universiteiten worden gezien.

Het onderwerp van dit onderzoek is relatief actueel. De onderschepping van het hulpkonvooi richting de Gazastrook gebeurde slechts drie jaar geleden. Er is weinig onderzoek gedaan naar de onderschepping van het hulpkonvooi of de achterliggende juridische kwesties van deze gebeurtenis. Het Instituut voor Turkse Studies is om die reden gevraagd om een onderzoek over het onderwerp te publiceren.

Blokkades zijn nog een relatief onbekend onderwerp. Tijdens de oorlogen in Joegoslavië heeft de NAVO een blokkade uitgevoerd op grond van een aantal resoluties van de VN Veiligheidsraad. Turkije en Nederland hebben hun steentje bijgedragen aan deze blokkade. Ook de EU heeft als organisatie aan deze blokkade meegedaan. Turkije voert op dit moment een blokkade uit op de grens met Armenië, maar is er EU-wetgeving dat mogelijk in de weg komt te zitten als Turkije lid van de EU wordt? Er zijn nog veel andere connecties tussen blokkades en wetgeving op verschillende niveaus, waaronder mogelijk Europees recht.

Er moet dus een overzicht komen van wanneer een blokkade tussen landen geoorloofd is, gelet op de juridische voorwaarden in het internationaal recht. Ook de mogelijke connecties tussen de wetgeving met betrekking tot blokkades en de NAVO, EU en Nederland worden onderzocht.

Doelstelling:

Aan het einde van de stageperiode, 6 januari 2014, een scriptie afleveren met als inhoud een uitgewerkt en juridisch correct overzicht waarin de vraag "Onder welke voorwaarden is een blokkade tussen landen geoorloofd, gelet op internationaal recht?" wordt beantwoord. De

scriptie moet gebruikt kunnen worden door de stageorganisatie om een publicatie te onderbouwen. De scriptie moet voldoen aan de eisen van de stageorganisatie en de eisen van de Juridische Hogeschool zoals weergegeven in het competentieboek.

Centrale vraag:

Onder welke voorwaarden is een blokkade tussen landen geoorloofd, gelet op internationaal recht?

Deelvragen:

1. Wat is de juridische grondslag van een blokkade?
2. Hoe mag een blokkade worden gehandhaafd?
3. Mag geweld gebruikt worden bij handhaving?
4. Zijn er connecties tussen internationaal recht met betrekking tot blokkades en de NAVO, EU of Nederland?
5. Wat zegt het EU-veiligheidsbeleid over blokkades?

1.2 Onderzoeksopzet

Tijdsplanning:

De afstudeerperiode september 2013 – januari 2014 is opgesplitst in 14 weken bij de stageorganisatie en een roostervrije periode van 4 weken. Tijdens de periode bij de stageorganisatie wordt er verwacht dat ik een onderzoeksplan maak en dit uitvoer. In de roostervrije periode van 4 weken wordt er verwacht dat ik de scriptie schrijf en inlever.

De tijdsplanning van de individuele weken in de stageperiode zal vier dagen in de week op school zijn en één dag in de week op de stagelocatie. Op basis van die indeling maak ik een globale agenda met daarin de wekelijkse tijdsindeling. De globale agenda zal ik invulling geven door middel van het bijhouden van een logboek. Ik zal daar gedetailleerd in bijhouden wat mijn wekelijkse werkzaamheden zijn en wat ik met mijn tijd doe.

Voorbeeld agenda

Dag en week	Locatie en activiteit
maandag 9 september, week 37	Stagelocatie vanaf 11:00, wekelijkse bespreking en normale werkzaamheden in de vorm van book reviews.
dinsdag 10 september, week 37	Werkplek op school, onderzoek
woensdag 11 september, week 37	Werkplek op school, onderzoek
donderdag 12 september, week 37	Werkplek op school, onderzoek
vrijdag 13 september, week 37	Werkplek op school, onderzoek

Voorbeeld logboek

Dag en week	Locatie en activiteit
maandag 9 september, week 37	Stagelocatie vanaf 11:00. Wekelijkse bespreking gehad, er is gesprakt over de werkzaamheden van vorige week en het onderzoeksplan. Uitbereiding van de onderzoeksvraag besproken. Normale werkzaamheden gestart in de vorm van book reviews. Eerst zal ik voorbeeld book reviews lezen, daarna beginnen met een nieuw boek.

Verder zijn er tijdens de stageperiode een aantal belangrijke datums. Deze zijn hieronder

weergegeven.

Tijdstip/ periode	Activiteit: periode bij afstudeerorganisatie (14 weken)
2 september 2013	Start afstuderen
16 september 2013*	Uiterlijke inleverdatum onderzoeksplan bij 1 ^e begeleider
23 sept. – 4 okt. 2013	Bezoek 1 ^e begeleider op afstudeeradres ter kennismaking en ter bespreking van het onderzoeksplan
1 oktober 2013*	Definitieve beoordeling onderzoeksplan
1 oktober 2013	1 ^e Terugkomdag (deze dag kan nog wijzigen ivm accreditatie)
21 oktober 2013 *	Uiterste inleverdatum te beoordelen hoofdstuk
28 oktober 2013*	Uiterste datum terugkoppeling naar student over ingeleverd hoofdstuk
28 oktober 2013	2 ^e Terugkomdag
6 december 2013	Laatste dag op het afstudeeradres
9 december 2013*	Conclusies en aanbevelingen (inclusief vraagstelling) inleveren
16 december 2013*	Commentaar eerste docent conclusies en aanbevelingen
20 december 2013	Beoordelingsformulier naar mentor (door student; zie Blackboard))
6 januari 2014	Inleveren scriptie via Urkund
7 januari 2014	Inleveren afstudeerscripties bij medewerker afstuderen

Tijdstip/ periode	Activiteit: afronding afstudeerperiode
Vanaf 7 januari '14	Doorsturen afstudeerscripties naar gecommitteerden en docenten
Vanaf 7 januari '14	Telefonische bespreking beoordelingsadvies afstudeermentor met afstudeerdocent (let op: beoordelingsformulier mentor voor 10 januari (laten) terugsturen naar 1 ^e docent)
Vanaf 7 januari '14	Beoordelen afstudeerscripties (twee werkdagen voor de zitting krijgt student van eerste docent een bericht als de zitting niet door kan gaan)
17 t/m 25 januari '14	Afstudeerzittingen (zittingen in blokweek 9 onder voorbehoud)
maart 2014	Uitreiken diploma's (exacte datum wordt later bekend)

Methoden van onderzoek: Onderzoeksstrategieën

Voor een juridisch onderzoek ligt een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek het meeste voor de hand. Ik zal gaan zoeken in schriftelijke bronnen, deze analyseren en raadplegen. De gebruikte bronnen zullen overzichtelijk in een literatuurlijst worden weergegeven.

Om het onderzoek verder te onderbouwen zal ik twee casestudies uitwerken op grond van een aantal deelvragen. Als eerste de blokkade van de Gazastrook door Israël, als tweede de blokkade van Armenië door Turkije.

Deelvragen

1. Wat is de juridische grondslag van een blokkade?
2. Hoe mag een blokkade worden gehandhaafd?
3. Mag geweld gebruikt worden bij handhaving?
4. Zijn er connecties tussen internationaal recht met betrekking tot blokkades en de NAVO, EU of Nederland?
5. Wat zegt het EU-veiligheidsbeleid over blokkades?

Bronnen en Methodes

Deelvraag 1: wat is de juridische grondslag van een blokkade?

De methodes van deze vraag zijn grotendeels hetzelfde als bij vraag 2 en 3. De bronnen die

ik hierbij zal gebruiken zijn vooral rechtsbronnen en literatuur. Aangezien het gaat om internationaal recht zullen de rechtsbronnen bestaan uit verdragen, besluiten van internationaalrechtelijke organisaties en gewoonterecht. Ook gedocumenteerde interviews met experts en informanten die de gebeurtenissen rond de onderschepping van het hulpkonvooi richting de Gazastrook destijds hebben uitgewerkt en toegelicht zullen zeer behulpzaam zijn.

Bij de rechtsbronnen en literatuur zal ik een inhoudsanalyse toepassen. Bij deze teksten is het belangrijk dat de relevante informatie wordt geselecteerd, geïnterpreteerd en geordend. Met betrekking tot de casussen zal ik de bronnen van de twee verschillende situaties vergelijken en daar een conclusie uit trekken. Voor de interviews zal er gekeken worden naar wie de afnemer van het interview is, wie de geïnterviewde is en het specifieke onderwerp van het interview. De blokkade van de Gazastrook door Israël is een controversieel onderwerp en het is mogelijk dat de interviews niet objectief zijn. Ik hoop de objectiviteit per interview vast te kunnen stellen.

Bronnen

Geneefse Conventies

San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea

United Nations Convention on the Law of the Sea

Juridische rapportages van Israël, de Verenigde Naties, Turkije.

Deelvraag 2: hoe mag een blokkade worden gehandhaafd?

De methoden van deze vraag zijn grotendeels hetzelfde als bij vraag 1 en 3. De bronnen die ik hierbij zal gebruiken zijn vooral rechtsbronnen en literatuur. Aangezien het gaat om internationaal recht zullen de rechtsbronnen bestaan uit verdragen, besluiten van internationaalrechtelijke organisaties en gewoonterecht. Ook gedocumenteerde interviews met experts en informanten die de gebeurtenissen rond de onderschepping van het hulpkonvooi richting de Gazastrook destijds hebben uitgewerkt en toegelicht zullen zeer behulpzaam zijn. De onderschepping van het hulpkonvooi richting de Gazastrook zal hier worden onderzocht: het is immers een van de weinige voorbeelden van de handhaving van een blokkade.

Bij de rechtsbronnen en literatuur zal ik een inhoudsanalyse toepassen. Bij deze teksten is het belangrijk dat de relevante informatie wordt geselecteerd, geïnterpreteerd en geordend. Met betrekking tot de casussen zal ik de bronnen van de twee verschillende situaties vergelijken en daar een conclusie uit trekken. Voor de interviews zal er gekeken worden naar wie de afnemer van het interview is, wie de geïnterviewde is en het specifieke onderwerp van het interview.

Bronnen:

Geneefse Conventies

San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea

United Nations Convention on the Law of the Sea

Juridische rapportages van Israël, de Verenigde Naties, Turkije.

Deelvraag 3: mag geweld gebruikt worden bij de handhaving?

De methoden van deze vraag zijn grotendeels hetzelfde als bij vraag 1 en 2. De bronnen die ik hierbij zal gebruiken zijn rechtsbronnen en literatuur. Aangezien het gaat om internationaal recht zullen de rechtsbronnen bestaan uit verdragen, besluiten van internationaalrechtelijke organisaties en gewoonterecht. Ook gedocumenteerde interviews met experts en informanten die de gebeurtenissen rond de onderschepping van het hulpkonvooi richting de Gazastrook destijds hebben uitgewerkt en toegelicht zullen zeer behulpzaam zijn. De onderschepping van het hulpkonvooi richting Gazastrook zal hier worden onderzocht. Bij de onderschepping werd geweld toegepast, er kwam zelfs een aantal mensen om het leven.

Bij de rechtsbronnen en literatuur zal ik een inhoudsanalyse toepassen. Bij deze teksten is het belangrijk dat de relevante informatie wordt geselecteerd, geïnterpreteerd en geordend. Met betrekking tot de casussen zal ik de bronnen van de twee verschillende situaties vergelijken en daar een conclusie uit trekken. Voor de interviews zal er gekeken worden naar wie de afnemer van het interview is, wie de geïnterviewde is en het specifieke onderwerp van het interview.

Bronnen:

Geneefse Conventies
San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea
United Nations Convention on the Law of the Sea
Juridische rapportages van Israël, de Verenigde Naties, Turkije.

Deelvraag 4: zijn er juridische connecties tussen internationaal recht met betrekking tot blokkades en de NAVO, EU of Nederland?

De bronnen die ik hierbij zal gebruiken zijn rechtsbronnen en literatuur. Aangezien het gaat om internationaal recht zullen de rechtsbronnen bestaan uit verdragen, besluiten van internationaalrechtelijke organisaties en gewoonterecht. Met betrekking tot de connectie met Nederland zal overheidsbeleid onderzocht worden. Met betrekking tot de connectie met de EU zal het EU-veiligheidsbeleid onderzocht worden. Bij de rechtsbronnen en literatuur zal ik een inhoudsanalyse toepassen. Bij deze teksten is het belangrijk dat de relevante informatie wordt geselecteerd, geïnterpreteerd en geordend. Overheidsbeleid zal ook op deze manier onder de loep worden genomen.

Bronnen:

Verdrag van de Werking van de EU
VN Handvest
NAVO verdrag
Publicaties van EU bestuursorganen met betrekking tot het EU Common Security and Defence Policy (CSDP)
Bureau Clingendael

Deelvraag 5: wat zegt het EU-veiligheidsbeleid over blokkades?

Voor deze vraag moet worden gekeken naar rechtsbronnen en publicaties in de media door EU organen. Rechtsbronnen in dit geval zullen EU verordening en richtlijnen zijn, de publicaties zullen zijn door verschillende EU organen die relevant zijn voor het onderwerp, voornamelijk door het European External Action Service (EEAS).

Bij deze bronnen zal een inhoudsanalyse worden toegepast. Bij deze teksten is het belangrijk dat de relevante informatie wordt geselecteerd, geïnterpreteerd en geordend. De verordeningen, richtlijnen en publicaties zullen ook op deze manier worden bestudeerd.

Bronnen:

Verdrag van de Werking van de EU
Publicaties van EU bestuursorganen met betrekking tot het EU Common Security and Defence Policy (CSDP)

Verantwoording:

Deelvraag 1: wat is de juridische grondslag van een blokkade?

Voor deelvraag 1 kies ik voor rechtsbronnen en literatuur. Het gaat in deze vraag om een onderzoek naar specifieke wetgeving, namelijk wat de juridische grondslag van een blokkade is.

De effectiefste en efficiëntste manier om dat te doen is om rechtstreeks in die wetgeving te gaan speuren. Voor literatuur omtrent deze wetgeving geldt hetzelfde. De betrouwbaarheid en validiteit van deze bronnen zullen waarschijnlijk niet in het geding komen. Bij literatuur zal gekeken worden naar wie de schrijver en uitgever is, om zo te controleren dat de boeken inderdaad door een vakkundig iemand op het gebied van internationaal recht zijn geschreven. Literatuur in de zin van VN rapportages zullen ook doorgaans betrouwbaar zijn, maar het blijft een politiek orgaan. Er moet dus gekeken worden naar de omstandigheden waarin de rapportage tot totstandkoming kwam en werd gepubliceerd.

Met betrekking tot de interviews in de media zal het moeilijker zijn om betrouwbare informatie te vinden. De casus van de Gazastrook was en is nog steeds een polariserende zaak waar betrouwbaarheid niet altijd vanzelfsprekend is. Waarschijnlijk geldt dat ook voor de casus Armenië. Om een objectief antwoord te kunnen formuleren zullen de visies van beide kanten van het verhaal moeten worden weergegeven.

Deelvraag 2: hoe mag een blokkade worden gehandhaafd?

Voor deelvraag 2 kies ik voor rechtsbronnen en literatuur. Het gaat bij deze vraag om een onderzoek naar specifieke wetgeving, namelijk hoe de handhaving van een blokkade werkt.

De effectiefste en efficiëntste manier om dat te doen is om rechtstreeks in die wetgeving te gaan speuren. Voor literatuur omtrent deze wetgeving geldt hetzelfde. De betrouwbaarheid en validiteit van deze bronnen zullen waarschijnlijk niet in het geding komen. Bij literatuur zal gekeken worden naar wie de schrijver en uitgever is, om zo te controleren dat de boeken inderdaad door een vakkundig iemand op het gebied van internationaal recht zijn geschreven. Literatuur in de zin van VN rapportages zullen ook doorgaans betrouwbaar zijn, maar het blijft een politiek orgaan. Er moet dus gekeken worden naar de omstandigheden van de totstandkoming van de rapportage en de omstandigheden van de publicatie.

Deelvraag 3: mag geweld gebruikt worden bij de handhaving?

Voor deelvraag 3 kies ik voor rechtsbronnen en literatuur. Het gaat in deze vraag om een onderzoek naar specifieke wetgeving, namelijk of geweld gebruikt mag worden bij de handhaving van een blokkade.

De effectiefste en efficiëntste manier om dat te doen is om rechtstreeks in die wetgeving te gaan speuren. Voor literatuur omtrent deze wetgeving geldt hetzelfde. De betrouwbaarheid en validiteit van deze bronnen zullen waarschijnlijk niet in het geding komen. Bij literatuur zal gekeken worden naar wie de schrijver en uitgever is, om zo te controleren dat de boeken inderdaad door een vakkundig iemand op het gebied van internationaal recht zijn geschreven. Literatuur in de zin van VN rapportages zullen ook doorgaans betrouwbaar zijn, maar het blijft een politiek orgaan. Er moet dus gekeken worden naar de omstandigheden van de totstandkoming van de rapportage en de omstandigheden van de publicatie.

Deelvraag 4: zijn er juridische connecties tussen internationaal recht met betrekking tot blokkades en de NAVO, EU of Nederland?

Voor deelvraag 4 kies ik ook voor rechtsbronnen. Het gaat hier ook om vragen die gaan over specifieke wetgeving, maar wel in verschillende gebieden. Ik zal zowel EU-beleid als Nederlands beleid moeten onderzoeken. Het efficiëntste hier is wederom om te gaan zoeken in EU wetgeving en informatie uit de website van de European External Action Service (EEAS). Ook zal er veel informatie in publicaties van verschillende EU organen te vinden zijn. Hierbij moeten de omstandigheden in acht genomen worden en het onderwerp geanalyseerd worden om zeker te weten dat de rapportages objectief zijn.

Deelvraag 5: zegt het EU-veiligheidsbeleid over blokkades?

Voor deelvraag 5 kies ik ook voor rechtsbronnen, maar hier gaat het om EU-beleid. Het gaat

hier om een specifiek beleid. Het efficiëntste hier is om te gaan zoeken in de European External Action Service (EEAS) en het EU Common Security and Defence Policy (CSDP), de onderdelen van de EU die het meeste met het onderwerp te maken hebben. Ook zal er veel informatie in publicaties van verschillende EU organen te vinden zijn. Hierbij moeten de omstandigheden in acht genomen worden en het onderwerp geanalyseerd worden om zeker te weten dat de rapportages objectief zijn.

Hoofdstuk 1: Juridisch kader

In dit hoofdstuk zal ik blokkades juridisch uitwerken. Eerst zal ik de drie deelvragen uitwerken: wat is de juridische grondslag van een blokkade, hoe mag een blokkade worden gehandhaafd en mag er bij de handhaving van een blokkade geweld gebruikt worden?

Daarna pas ik dat juridisch kader toe op de casus van de blokkade rond de Gaza-strook. Voor dit stuk heb ik vier verschillende rapportages gebruikt: een Turks rapport, een Israëlisch rapport, een VN-rapport en een apart rapport van de VN Mensenrechtenraad. De vier rapporten werden geschreven naar aanleiding van de onderschepping van het scheepskonvooi richting Gaza, op 31 mei 2010. Een VN-rapport werd opgesteld en kwam tot de conclusie dat, hoewel de blokkade en de handhaving ervan legaal waren, de enterende en overname van de schepen anders had moeten verlopen. Het VN-rapport was het laatste woord over die situatie, maar verwijst veel naar de nationale rapporten van zowel Israël als Turkije. Daarom zijn de rapporten van Israël en Turkije ook gebruikt in dit onderzoek. Het rapport van de VN-Mensenrechtenraad is ook toegevoegd vanwege de interessante uitkomst van dat rapport: vergeleken met het VN-rapport komt het tot tegenovergestelde conclusies op veel van de twistpunten.

1.1 Wat is de juridische grondslag van een blokkade?

1.1.1 Verdragen

Allereerst moet er worden gekeken naar het VN-Handvest, het verdrag dat functioneert als internationale grondwet. Het VN-Handvest verbiedt het gebruik van geweld op grond van artikel 2 van het handvest, met een paar uitzonderingen. De belangrijkste hiervan zijn het recht op zelfverdediging en handhavingsacties van de Veiligheidsraad, beide opgenomen in artikel 51 van het handvest. Een voorbeeld van de tweede uitzondering is de blokkade van Joegoslavië tijdens de oorlogen daar in 1995, waar de grondslag van de blokkade werd gebaseerd op grond van Resolutie 713¹. Deze resolutie baseert zich op hoofdstuk VII van het VN-Handvest.

Verder komt het zeerecht ook aan bod. De ‘1982 United Nations Convention on the Law of the Sea²’ (“UNCLOS”) wordt gezien als de belangrijkste rechtsbron van het zeerecht. Niet alle VN landen de conventie hebben ondertekend of geratificeerd. Wanneer een verdrag wordt aangenomen op een internationale conferentie, ondertekenen de delegaties van de deelnemende landen het verdrag. Dit betekent echter niet dat het verdrag al rechtsgeldig is, het moet eerst nog door de deelnemende regeringen worden bekrachtigd door middel van ratificatie. Pas wanneer een land een verdrag ratificeert, treedt deze in werking. In het geval van de UNCLOS zijn veel delen van het verdrag dusdanig vaak gebruikt dat het als gewoonterecht kan worden aangeduid.

In artikel 308 van het UNCLOS staat het volgende: *‘In exercising their rights and performing their duties under this Convention, States Parties shall refrain from any threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any State, or in any other manner inconsistent with the principles of international law embodied in the Charter of the United Nations.’* Waar dit op neer komt is dat er geen dwang of geweld mag worden gebruikt in strijd met de principes of wetgeving van het VN-Handvest. Dit artikel lijkt veel op artikel 2 van het VN-Handvest zelf. Dat artikel verbiedt ook geweld, tenzij het toegestaan is onder de principes van het VN-Handvest. Onder deze principes valt ook het principe van recht op

¹ VN Resolutie 713 <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3b00f16f1c>

² 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea
http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

zelfverdediging.

1.1.2 Gewoonterecht

Het recht op zelfverdediging kan dus worden aangevoerd als legitieme reden om blokkades te kunnen opzetten. Dit heeft Israël ook aangegeven als reden voor de blokkade rond de Gaza-strook: de blokkade bestaat volgens Israël om wapens en materialen om wapens te maken te onderscheppen, om zich zo te verdedigen tegen aanvallen vanuit de Gaza-strook.

Het begrip zelfverdediging moet dus worden uitgewerkt. In context van blokkades gaat het om zelfverdediging tegen daden die nog moeten gebeuren, een zogeheten "preemptive strike". In internationale context is het begrip "preemptive strike" uitgewerkt op grond van de zogeheten "Caroline affair". In 1837 begonnen een aantal kolonisten in Canada een opstand tegen de overheid in het Verenigd Koninkrijk. De Verenigde Staten waren officieel neutraal, maar een aantal Amerikanen steunden de rebellen door middel van goederen en manschappen. Deze werden getransporteerd door middel van een stoomboot, de *Caroline*. Als reactie hierop drong een groep Britse soldaten de VS binnen en vernielde de groep de boot. De Britse regering vond deze daad als zelfverdediging moest worden gezien. Het begrip zelfverdediging werd tussen de Britse en Amerikaanse regeringen toen uitgewerkt. De letterlijke tekst van de uitwerking is als volgt: "*necessity of that self-defence is instant, overwhelming, and leaving no choice of means, and no moment for deliberation*³". Dit wil zeggen dat zelfverdediging moet voldoen aan een dringende en overweldigende noodzaak, die geen keuze of tijd geeft voor andere overwegingen.

Blokkades vielen in eerste instantie onder het internationaal gewoonterecht. Sinds 1994 is er echter het 'San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea'⁴ ("San Remo Manual"). Het is belangrijk om te noteren dat, hoewel het San Remo Manual een internationaal erkende rechtsbron is, het niet bindend is voor staten. Het San Remo Manual is een codificatie van bestaand internationaal gewoonterecht. Dit betekent dat, hoewel het San Remo Manual zelf geen bindend rechtsmiddel is, er wel beroepen worden gedaan op de inhoud van dit document als gewoonterecht. Het San Remo Manual zegt veel over blokkades, waaronder een aantal voorwaarden waar een blokkade aan moet voldoen.

De voorwaarden van een blokkade, volgens sectie II van het San Remo Manual⁵, zijn als volgt:

- Het begin van de blokkade moet algemeen bekend gemaakt worden. Zowel bondgenoten, neutrale partijen en vijandige partijen moeten worden gewaarschuwd.
- De aankondiging moet aangeven wanneer de blokkade begint en hoe lang deze duurt. De duur van een blokkade kan ook opgegeven worden als tot nader order, oftewel zonder vaste einddatum.
- De aankondiging moet ook de locatie en reikwijdte van de blokkade aangeven. Dit om te zorgen dat derden weten welk gebied ze moeten vermijden.

³ The Caroline Case : Anticipatory Self-Defence in Contemporary International Law <http://www.unimiskolc.hu/~wwwdrint/20042rouillard1.htm>

⁴ San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?action=openDocument&documentId=5B310CC97F166BE3C12563F6005E3E09>

⁵Sectie II van het San Remo Manual <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=96F4C27D2F07BE8FC12563FB0049E4BC>

- De blokkade moet “effectief” zijn. Dit houdt in dat de blokkade gehandhaafd moet worden door de partij die de blokkade aankondigt. Er mag geen sprake zijn van een aangekondigde blokkade zonder handhaving.
- De blokkade moet voor alle partijen gelden.
- De blokkade mag neutrale partijen niet toegang tot neutrale havens en kustgebieden ontzeggen.
- De blokkade mag niet het specifieke doel hebben om burgers te verhongeren of essentiële goederen te blokkeren. De blokkade moet dus een legitiem militair doel hebben. Dit verbod heeft een connectie met de Geneefse Conventies, die het verhongeren van burgers als militaire strategie verbiedt⁶. Het is belangrijk om het woord “specifiek” te onderstrepen. Dit betekent namelijk dat een blokkade niet automatisch onwettig is wanneer een geblokkeerde bevolking moeilijkheden ondervindt, alleen wanneer dit het uitdrukkelijke doel is van de blokkade.

Vanuit de Geneefse conventies is er ook de verplichting voor de blokkerende partij dat, wanneer een bevolking zichzelf niet kan voeden als bijwerking van de blokkade, de blokkerende partij moet zorgen dat humanitaire hulp het gebied nog steeds binnen mag komen⁷.

- Verder mag de schade aan de burgerbevolking niet excessief zijn vergeleken met het militaire voordeel dat de blokkade oplevert. In essentie is dit de proportionaliteitseis.

De blokkade moet ook voldoen aan een aantal fundamentele principes van het internationaal recht, zoals het verbod op collectieve straffen.⁸ Als aan de bovenstaande voorwaarden niet wordt voldaan, is de blokkade van rechtswege ongeldig.

1.2 Hoe mag een blokkade worden gehandhaafd?

1.2.1 Verdragen

Blokkades worden meestal uitgevoerd in internationale wateren. Dit betekent dat zij zich in een gebied verbinden waar het blokkerende land eigenlijk geen rechtsmacht heeft.

Allereerst moet het begrip “internationale wateren” worden uitgewerkt. Om dit goed te kunnen doen zal ik de verschillende invloedszones aanhalen. De definitie en de regels omtrent internationale wateren staan in de UNCLOS.

Een staat met een kustlijn heeft de rechtsmacht over haar territoriale wateren. Deze territoriale wateren zijn 12 zeemijl lang, gemeten vanaf de zogeheten basislijn van de kust⁹.

Verbonden aan de territoriale wateren is een zone die de aansluitende zone wordt genoemd.

⁶ Artikel 51 van het Eerste Aanvullend Protocol bij de Conventies van Genève

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=C5F28CACC22458EAC12563CD0051DD00>

⁷ Artikel 69 van het Eerste Aanvullend Protocol bij de Conventie van Genève

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=D1D446618BF1B143C12563CD0051DF82>

⁸ Artikel 33 van de Vierde Geneefse Conventie.

<http://www.icrc.org/ihl.nsf/385ec082b509e76c41256739003e636d/6756482d86146898c125641e004aa3c5>

⁹ Part II, artikel 3 UNCLOS http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

Deze zone mag zich tot 24 zeemijl uitstrekken, ofwel 12 zeemijl verder dan de territoriale wateren. Het doel van deze aansluitende zone is om als een juridische stap tussen de territoriale wateren en internationale wateren te functioneren. Vergeleken met de territoriale wateren heeft een land minder rechtsmacht in de aansluitende zone. Het land mag inbreuken op het gebied van bijvoorbeeld douanewetten of immigratiewetten voorkomen en straffen, maar alleen als het verdachte schip zich van of naar de territoriale wateren aan het bewegen is¹⁰.

Na deze aansluitende zone is er een zogeheten Exclusieve Economische Zone (EEZ). Dit is een zone die zich tot 200 zeemijl kan uitstrekken. Een land heeft binnen deze zone het recht om grondstoffen te exploiteren, maar verder gelden de wateren als internationale wateren en hebben landen verder geen rechtsmacht¹¹.

Als laatste zijn er de internationale wateren. De internationale wateren beginnen vanaf de territoriale wateren, oftewel vanaf 12 zeemijl. Schepen in internationale wateren vallen onder de rechtsmacht van het land waar het schip geregistreerd staat, andere schepen mogen zonder toestemming geen inbreuk maken op deze rechtsmacht. Dit is het principe van de vrijheid van de volle zee.

Het zeerecht kent het concept "innocent passage". Artikel 19 van de UNCLOS definieert deze term als volgt: *"Passage is innocent so long as it is not prejudicial to the peace, good order or security of the coastal State. Such passage shall take place in conformity with this Convention and with other rules of international law."* Verdere beperkingen staan in paragraaf 2 van hetzelfde artikel. Wat dit wil zeggen is dat een schip niet gestopt mag worden wanneer zij als onschuldig wordt geacht. Onschuldigheid van verloren worden wanneer een schip een bedreiging vormt voor *"de soevereiniteit, territoriale integriteit of politieke onafhankelijkheid van de kuststaat of enigerlei andere handelwijze die in strijd is met de beginselen van het internationaal recht, vervat in het Handvest der Verenigde Naties"*

Het doorbreken van een blokkade kan gezien worden als een bedreiging van de soevereiniteit of territoriale integriteit van een kuststaat. Aangezien blokkades meestal worden uitgevoerd in internationale wateren, betekent dit dat een blokkerende land handhaving mag uitvoeren in de internationale wateren, waar het blokkerende land anders geen rechtsmacht zou hebben. Specifieke regels met betrekking tot de handhaving van een blokkade zijn opgenomen in het San Remo Manual.

1.2.2 Gewoonterecht

Schepen die worden verdacht van het doorbreken van de blokkade kunnen worden geënterd en overgenomen worden¹². Het motief van het doorbreken van de blokkade is niet relevant. Belangrijk voor de zaak is dat schepen met een humanitaire lading geen uitzondering vormen voor deze regel.

De blokkerende partij heeft ook het recht om schepen te kunnen doorzoeken als er een redelijk vermoeden is dat het schip de blokkade wil doorbreken¹³. Het doel van een dergelijke

¹⁰ Part II, artikel 33 UNCLOS http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

¹¹ Part V, artikelen 55, 56, 57 UNCLOS http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

¹² Artikel 67 en artikel 146 e.v. van het San Remo Manual

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=073EFC79F6DF9B7BC12563FB0049E4B9>
<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=C960C1DF77002686C12563FB0049E4C3>

¹³ Artikel 118 van het San Remo Manual

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=DA0EAC2EBDF34537C12563FB0049E4BE>

doorzoeking is om te kunnen vaststellen waar het schip heen gaat en dus te kunnen vaststellen of het de blokkade daadwerkelijk wil doorbreken.

Als een schip weigert een overname of een doorzoeking toe te laten, wordt het schip op dat moment als vijandig beschouwt¹⁴. Dit betekent dat het aangevallen mag worden. Aan een dergelijke aanval zijn wel aantal voorwaarden verbonden.

Er moet altijd vooraf een waarschuwing gegeven worden. Verder moet de aanval zich houden aan de regels van het internationaal recht: de aanval moet proportioneel zijn en er mag geen geweld gebruikt worden tegen burgers, tenzij deze actief en vijandig gedragen¹⁵.

1.3 Mag geweld gebruikt worden bij de handhaving?

1.3.1 Gewoonterecht

In principe mag geweld wel gebruikt worden, maar met strikte voorwaarden. Zoals in de vorige vraag al gezegd, de blokkerende partij heeft het recht om schepen te enteren en te doorzoeken wanneer er geconstateerd wordt dat de schepen de blokkade willen doorbreken. Dergelijke acties kunnen al als een gewelddadige actie worden gezien.

Als een schip niet meewerkt aan de entering of doorzoeking kan deze worden aangevallen. Zo'n aanval moet zich houden aan de regels van het internationaal recht: de aanval moet proportioneel zijn en er mag geen geweld gebruikt worden tegen burgers, tenzij dezen zich actief vijandig gedragen.

De proportionaliteit kan alleen per zaak worden beoordeelt. Ook het gedrag van burgers op schepen is moeilijk met zekerheid te beoordelen. In de casus van de hulpvloot richting de Gaza-strook komt dit ook duidelijk naar voren, de proportionaliteit van de Israëlische entering van de schepen en het gedrag van de activisten op de schepen horen bij de grootste twistpunten van die casus. De twistpunten zijn zelfs zo groot dat twee VN instanties tot verschillende conclusies komen aan de hand van de Gaza-strook casus^{16,17}.

In ieder geval is er geen internationale verdrag of gewoonterecht dat geweld verbiedt, zolang het geweld zelfverdediging is. Hieronder valt dus ook een preemptive strike, zoals het enteren van schepen die de blokkade proberen te doorbreken. Deze preemptive strike moet voldoen aan de criteria van de Caroline-affair, oftewel dat zelfverdediging moet voldoen aan een dringende en overweldigende noodzaak, die geen keuze of tijd geeft voor andere overwegingen.

1.4 Toepassing van het juridisch kader op de casus Gaza-strook

1.4.1 Juridische grondslag

Het voornaamste bezwaar tegen de blokkade van de Gaza-strook is dat deze buitenproportioneel veel schade aanricht bij de burgerbevolking. Zowel het Turkse

---

¹⁴ Artikel 40 van het San Remo Manual

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=6EE20623D6BB0AB8C12563FB0049E4B5>

¹⁵ Artikelen 38-45 van het San Remo Manual

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=6EE20623D6BB0AB8C12563FB0049E4B5>

¹⁶ UN Panel of Inquiry Dit onderzoek komt tot de conclusie dat de blokkade legitiem is.

http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

¹⁷ UN Human Rights Council Fact Finding Mission Report. Dit onderzoek komt tot de conclusie dat de blokkade illegaal is.

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf

commissie rapport als het rapport van de VN Mensenrechtenraad spreken van een humanitaire crisis in de Gaza-strook, veroorzaakt door de blokkade. Het rapport stelt dat, omdat de blokkade een humanitaire crisis veroorzaakt, er sprake is van collectief straffen door Israël. Het rapport van de VN Mensenrechtenraad zegt dan ook expliciet dat de blokkade niet legitiem is¹⁸, op grond van artikelen van het San Remo Manual.

Het Turkse rapport wijst ook de legitimiteit van de blokkade af. Zij geven hier vijf redenen voor¹⁹²⁰. Als eerste stelt Turkije dat een blokkade alleen in een internationaal conflict kan worden toegepast en dat Israël nooit Palestina als staat heeft erkent en het conflict met Hamas nooit als internationaal heeft erkent. Ten tweede zegt het rapport dat Israël niet correct de duur en reikwijdte van de blokkade heeft aangekondigd. Er is geen einddatum opgegeven en geen lijst met toegestane goederen gepubliceerd. Ook zegt het dat de blokkade niet altijd effectief is gehandhaafd. Als derde stelt het rapport dat de blokkade niet "redelijk, proportioneel of noodzakelijk" is. Als vierde stelt Turkije dat de blokkade een vorm van collectief straffen is tegenover de bevolking van de Gaza-strook. Als laatste zegt het rapport dat Israël nog steeds de Gaza-strook bezet en dat een land niet het eigen territorium kan blokkeren.

Het VN rapport en het Israëlische rapport stellen dat de blokkade wel legitiem is. Beide stellen dat de blokkade een legitiem militair doel heeft, namelijk zorgen dat er geen wapens richting de Gaza-strook kunnen komen²¹²². Zowel de VN rapportage als Israel stellen dat de constante stroom van raketaanvallen genoeg reden is om een blokkade op te zetten.

Israel stelt dat er geen enkel bewijs is dat het de blokkade handhaaft met als enige doel de uithongering van de bevolking van de Gaza-strook. Hierdoor kan er ook geen sprake zijn van collectief straffen²³. Het rapport zegt dat Israël alle benodigde humanitaire hulp toelaat die nodig is voor de burgers in de Gaza-strook.

De VN rapportage ziet de blokkade van de Gaza-strook vanuit de zee als een gescheiden zaak van de blokkade van de Gaza-strook vanuit het vaste land. De VN zegt daarbij dat de Gaza-strook geen havens heeft met de apparatuur om grote hoeveelheden goederen, zoals voedsel of andere humanitaire hulp, te kunnen afleveren. Grote hoeveelheden hulp zouden via land naar de Gaza-strook moeten gaan. Om die reden zegt het VN-rapport dat de blokkade vanuit zee niet buiten proportie is: zelfs als de blokkade opgeheven zou worden, zou vanuit zee de humanitaire situatie toch niet opgelost kunnen worden. Het VN-rapport stelt dat de zeeblokkade niet kan worden afgekeurd door het bestaan van een blokkade op land.²⁴

Het is belangrijk om te noteren dat de VN de blokkade op land, de Israëlische

---

¹⁸ UN Human Rights Council Fact Finding Mission Report, pagina 15
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf

¹⁹ Turkish Commission Report pagina 60 t/m 81 <http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf>

²⁰ UN Panel of Inquiry Report pagina 15, paragraaf 23
http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

²¹ Israeli Commission Report, pagina 57 e.v. <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf>

²² UN Panel of Inquiry Report, pagina 39, paragraaf 57
http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

²³ Israeli Commission Report, pagina 108 e.v. <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf>

²⁴ UN Panel of Inquiry Report, pagina 43 http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

Westoeverbarrière, wel als illegaal beschouwt. In een speciale sessie van de Algemene Vergadering van de VN werd resolutie ES-10/14²⁵ aangenomen. Hierin werd het Internationaal Gerechtshof gevraagd om advies te geven en de volgende vraag te beantwoorden: *“What are the legal consequences arising from the construction of the wall being built by Israel, the occupying Power, in the Occupied Palestinian Territory, including in and around East Jerusalem, as described in the report of the Secretary-General, considering the rules and principles of international law, including the Fourth Geneva Convention of 1949, and relevant Security Council and General Assembly resolutions?”*

Het Internationaal Gerechtshof concludeerde in het adviesrapport²⁶ dat de bouw van de barrière een schending van internationaal recht was, dat de barrière afgebroken moest worden en dat er schadevergoedingen moeten worden betaald aan benadeelde Palestijnen. Na de publicatie van het rapport werd resolutie ES-10/15²⁷ aangenomen, waarin de barrière werd veroordeeld. Slechts 6 landen stemde tegen.

Zowel het Turkse rapport als het rapport van de VN Mensenrechtenraad stellen dat de schepen alleen humanitaire bedoelingen hadden en daardoor nooit een dreiging voor Israël hadden kunnen zijn^{28,29}. De twee rapporten zeggen dat er alleen geënterd had mogen worden wanneer er sprake was van een directe dreiging tegen de staat of directe aanval op de staat. Dit was niet het geval, dus hadden de schepen niet gestopt mogen worden.

Turkije stelt verder dat Israël geen recht had om de schepen te enteren, aangezien de schepen zich in internationale wateren bevonden. Dit betekent dat de schepen zich onder de rechtsmacht bevinden van de staten waar zij registreert staan en dat deze rechtsmacht alleen met toestemming van die staten mag worden geschonden. Deze toestemming heeft Israël niet gezocht noch gekregen³⁰.

Verder stellen beide rapporten dat, omdat zij de blokkade zelf al niet legitiem achten, zij ook de handhaving van de blokkade niet legitiem achten.

Het VN-rapport en het Israëlische rapport stellen beide dat de handhaving wel correct verloopt. Beide rapporten beroepen zich op de regelgeving van het San Remo Manual. Hierin staat dat de lading van de schepen niet uitmaakt, dat ook humanitaire schepen onderschept en doorzocht mogen worden wanneer zij zich in een geblokkeerd gebied bevinden³¹. Ook staat hierin dat schepen die de blokkade proberen te doorbreken, wat expliciet een doel was van de hulpvloot, gestopt mogen worden. Israël en het VN-rapport stellen beide dat, aangezien de doorbreking van de blokkade een expliciet doel was van de

---

²⁵ Algemene Vergadering van de VN, speciale vergadering, resolutie ES-10/14
<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F953B744269B9B7485256E1500776DCA>

²⁶ Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian Territory advisory opinion of 9 July 2004 <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>

²⁷ Algemene Vergadering van de VN, speciale vergadering, resolutie ES-10/15
<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F3B95E613518A0AC85256EEB00683444>

²⁸ Turkish Commission Report, pagina 83 e.v. <http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf>

²⁹ UN Human Rights Council Fact Finding Mission Report, pagina 15 paragraaf 61
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf

³⁰ Turkish Commission Report pagina 51 e.v. <http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf>

³¹ UN Panel of Inquiry pagina 91
http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

hulpvloot, het redelijke vermoeden dat de blokkade doorbroken zou worden was vastgesteld³².

Israël concludeert dan ook dat de overname van de hulpvloot in internationale wateren geoorloofd was, gezien de locatie van de vloot, de eindbestemming van de vloot, de aangekondigde intenties van de organisatoren (dat de vloot de blokkade zou doorbreken) en het weigeren om de koers van de vloot te veranderen³³.

1.4.2 Toepassing op de blokkade rond de Gaza-strook

Het VN-rapport, het Turkse rapport en het rapport van de VN Mensenrechtenraad zijn alle drie eens met elkaar dat de entering en de gebeurtenissen na de entering van de schepen fout zijn gegaan.

Het VN-rapport stelt dat Israël inderdaad het recht had om te enteren, maar dat de manier waarop zorgwekkend was. De vloot was nog niet in de buurt van de geblokkeerde zone, de laatste radiowaarschuwing van de Israëlische boten naar de hulpvloot werd zo'n tweeëneenhalf uur voor de entering verzonden en er werden geen waarschuwingsschoten gelost als poging om de hulpvloot van koers te laten veranderen. Er was dus voor de hulpvloot geen enkele waarschuwing dat er een entering op komst was. Het VN-rapport stelt dat, door te enteren zonder waarschuwing of toestemming van de hulpvloot, Israël de vloot behandelde alsof er een onmiddellijke dreiging was, wat niet het geval was³⁴.

Het VN-rapport stelt dat de entering excessief en onnodig was en heeft gezorgd dat de situatie zo uit de hand liep. Israël had beter moeten waarschuwen en eerst de geweldloze opties moeten overwegen voor het besluit te enteren en de entering zelf had heroverwogen moeten worden nadat er weerstand werd geconstateerd

De evaluering van de entering van de schepen richt zich vooral op de *Mami Mavara*, waar er een aantal doden vielen. De VN stelt dat de Israëlische commando's die de *Mami Mavara* enterden georganiseerde en gewelddadige weerstand tegenkwamen waardoor zij genoodzaakt werden zichzelf te verdedigen. Drie van de soldaten werden gevangengenomen door de activisten aan boord van de *Mami Mavara*, andere soldaten raakten gewond.

De hoeveelheid doden en gewonden is echter schokkend hoog volgens het VN-rapport. Negen activisten verloren hun leven, vele anderen raakte gewond. Het rapport stelt dat er geen goede verantwoording is geweest door Israël voor de negen doden. Een aantal van de slachtoffers zijn van dichtbij of van achteren neergeschoten, ook hier is geen goede reden voor gegeven³⁵.

Het Turkse rapport en het rapport van de VN Mensenrechtenraad zeggen grotendeels hetzelfde als het VN-rapport. Zij benadrukken echter beide dat het juist de activisten waren die handelden uit zelfverdediging en dat de Israëlische commando's geen enkele reden hadden om het vuur te openen.

Israël zelf stelt dat de commando's professioneel hebben gehandeld tijdens de entering en

---

³² UN Panel of Inquiry pagina 47

http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

³³ Israeli Commission Report, pagina 220-221 <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf>

³⁴ UN Panel of Inquiry, pagina 53 <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf>

³⁵ UN Panel of Inquiry, pagina 60-61

http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

dat zij tussen dodelijke en niet-dodelijke wapens wisselden voor zover de situatie dat toeliet³⁶. Israël beroept zich ook op het recht van zelfverdediging van de commando's. Ook betwist het Israëlische rapport de manier waarop een aantal van de slachtoffers om het leven kwam, met name dat er volgens het rapport niemand om het leven kwam door schoten in de rug of door schoten van dichtbij.

1.5 Conclusie

Blokkades kunnen worden opgezet op grond van twee mogelijkheden: het uitvoeren van een blokkade via het recht op zelfverdediging of het uitvoeren van een blokkade op grond van resoluties van de VN-Veiligheidsraad. De voorwaarden van een blokkade, volgens sectie II van het San Remo Manual³⁷, zijn als volgt:

- Het begin van de blokkade moet algemeen bekend gemaakt worden. Zowel bondgenoten, neutrale partijen en vijandige partijen moeten worden gewaarschuwd.
- De aankondiging moet aangeven wanneer de blokkade begint en hoe lang deze duurt. De duur van een blokkade kan ook opgegeven worden als tot nader order, oftewel zonder vaste einddatum.
- De aankondiging moet ook de locatie en reikwijdte van de blokkade aangeven. Dit om te zorgen dat derden weten welk gebied ze moeten vermijden.
- De blokkade moet "effectief" zijn. Dit houdt in dat de blokkade gehandhaafd moet worden door de partij die de blokkade aankondigt. Er mag geen sprake zijn van een aangekondigde blokkade zonder handhaving.
- De blokkade moet voor alle partijen gelden.
- De blokkade mag neutrale partijen niet toegang tot neutrale havens en kustgebieden ontzeggen.
- De blokkade mag niet het specifieke doel hebben om burgers te verhongeren of essentiële goederen te blokkeren. De blokkade moet dus een legitiem militair doel hebben. Dit verbod heeft een connectie met de Geneefse Conventies, die het verhongeren van burgers als militaire strategie verbiedt³⁸. Het is belangrijk om het woord "specifiek" te onderstrepen. Dit betekent namelijk dat een blokkade niet automatisch onwettig is wanneer een geblokkeerde bevolking moeilijkheden ondervindt, alleen wanneer dit het uitdrukkelijke doel is van de blokkade.

Vanuit de Geneefse conventies is er ook de verplichting voor de blokkerende partij dat, wanneer een bevolking zichzelf niet kan voeden als bijwerking van de blokkade, de blokkerende partij moet zorgen dat humanitaire hulp het gebied nog steeds binnen mag komen³⁹.

---

³⁶ Israeli Commission Report, pagina 279 <http://www.turkel-committee.gov.il/files/worddocs/8808report-eng.pdf>

³⁷ Sectie II van het San Remo Manual
<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=96F4C27D2F07BE8FC12563FB0049E4BC>

³⁸ Artikel 51 van het Eerste Aanvullend Protocol bij de Conventies van Genève
<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=C5F28CACC22458EAC12563CD0051DD00>

³⁹ Artikel 69 van het Eerste Aanvullend Protocol bij de Conventie van Genève
<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=D1D446618BF1B143C12563CD0051DF82>

- Verder mag de schade aan de burgerbevolking niet excessief zijn vergeleken met het militaire voordeel dat de blokkade oplevert. In essentie is dit de proportionaliteitseis.

De blokkade moet ook voldoen aan een aantal fundamentele principes van het internationaal recht, zoals het verbod op collectieve straffen.⁴⁰ Als aan de bovenstaande voorwaarden niet wordt voldaan, is de blokkade van rechtswege ongeldig.

---

⁴⁰ Artikel 33 van de Vierde Geneefese Conventie.

<http://www.icrc.org/ihl.nsf/385ec082b509e76c41256739003e636d/6756482d86146898c125641e004aa3c5>

Hoofdstuk 2: Wat zijn de connecties van de NAVO, EU en Nederland met het recht op blokkades?

In dit hoofdstuk worden de connecties van de NAVO, EU en Nederland met internationale blokkades weergegeven. De connecties met blokkades zijn te vinden in de oorlogen in Joegoslavië, waar NAVO een blokkade uitvoerde met toestemming van de VN-Veiligheidsraad. Ook wordt de bestrijding van piraten in de Golf van Aden onder de loep genomen, kan de bestrijding van Somalische piraten als blokkade worden gezien?

Eerst zal er een stuk achtergrond worden uitgelicht van de NAVO, EU en Nederland. Daarna worden artikel 5 van de NAVO, de blokkade van Joegoslavië en de bestrijding van piraterij in de Golf van Aden juridisch uitgewerkt.

2.1 Achtergrond

2.1.1 NAVO

De Noord-Atlantische Verdrag Organisatie is opgericht in 1949. Zoals de naam al zegt is deze organisatie gebaseerd op een verdrag, het Noord-Atlantisch Verdrag. Het verdrag is een militair verdrag dat de wederzijdse verdediging van de lidstaten regelt. Vroeger bestond de organisatie vooral als een alliantie tegen communistische staten. Sinds het einde van de Koude Oorlog heeft de NAVO zich gericht op taken als het bestrijden van terrorisme.

De kern van het Noord-Atlantisch Verdrag is artikel 5. De tekst van het artikel is als volgt: *"The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area.*

Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security⁴¹."

Wat dit wil zeggen is dat een aanval op één van de lidstaten wordt gezien als een aanval op alle lidstaten en dat consequent als een aanval gebeurd de lidstaten het recht op (gezamenlijke) zelfverdediging zullen uitoefenen.

De NAVO heeft in haar geschiedenis een aantal keer militair opgetreden. De belangrijkste hiervan zijn de interventie tijdens de oorlogen in Joegoslavië (1992-1995), de interventie in Kosovo(1999) en de oorlog in Afghanistan. De oorlog in Afghanistan is speciaal aangezien deze oorlog is gestart nadat de Verenigde Staten zich deed beroepen op artikel 5 van het NAVO-verdrag.

2.1.2 EU

De Europese Unie is een statenverband van momenteel 28 landen, gebaseerd op een aantal verdragen. De EU vindt haar oorsprong in eerdere Europese samenwerkingsverdragen, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en de Europese Economische Gemeenschap. Deze twee verdragen waren op economische aspecten gericht. Steeds meer Europese landen wilden echter lid worden van de gemeenschap. Uiteindelijk werd de West-Europese Unie gevormd. Het Verdrag van Maastricht maakte in 1993 de huidige Europese

---

⁴¹ The North-Atlantic treaty http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm

Unie mogelijk, waardoor er ook meer politieke en juridische aspecten aan het samenwerkingsverband kwamen. De laatste aanpassing aan de fundamenteën van de EU kwam met het Verdrag van Lissabon.

Ten tijde van de oorlogen in Joegoslavië deed de toenmalige WEU ook mee aan de blokkade van Joegoslavië. In eerste instantie werkten de NAVO (voornamelijk de Verenigde Staten) en de WEU langs elkaar heen met individuele blokkades. Pas later werden beide blokkades onder hetzelfde commando gesteld.

Na de oorlogen in Joegoslavië heeft de EU nooit meer een blokkade uitgevoerd. Echter heeft het wel gezamenlijk beleid, het zogeheten "*Common Security and Defence Policy*"⁴², waar onder meer vredesmissies en interventies vanuit zijn gecoördineerd. Het CSDP is weer onderdeel van het "*Common Foreign and Security Policy*"⁴³, het gezamenlijke buitenlands beleid van de EU. Het buitenlands beleid van de EU is erg veranderd in de loop van de jaren. Waar eerst alle landen eigen standpunten deden innemen, wordt er nu steeds meer het EU-standpunt overgenomen.

2.1.3 Nederland

Nederland is medeoprichter van zowel de NAVO als van de EU. In beide organisaties heeft Nederland altijd actief meegedaan. Als klein land zijnde zijn er in de recente geschiedenis geen blokkades die Nederland individueel heeft uitgevoerd. Echter heeft het land trouw meegedaan aan de missies van deze twee organisaties, waaronder ook de blokkade van Joegoslavië tijdens de oorlogen daar. Nederland heeft ook een grote bijdrage aan de huidige EU-missie tegen piraterij langs de kust van Somalië.

Tijdens de oorlogen in Joegoslavië leverde Nederland een aantal schepen voor de lopende blokkade, meer dan de meeste andere deelnemers. In Nederland zelf worden de oorlogen in Joegoslavië vooral herinnerd door de val van Srebrenica in 1995.

2.2 Juridische Context

2.2.1 Artikel 5 NAVO

Zoals in het vorige hoofdstuk besproken is, is zelfverdediging ook een mogelijke grondslag van een blokkade. Door artikel 5 van het NAVO-verdrag zou een aanval op één lid als een aanval op alle leden worden gezien. In feite betekent dit dus dat alle leden een blokkade mogen opzetten tegen degene die de aanval uitvoerde. De NAVO als koepelorganisatie zou dit ook kunnen doen. Dit betekent dat, als artikel 5 wordt ingeroepen door een NAVO-lid, de NAVO een grondslag heeft om blokkades te mogen uitvoeren.

In de praktijk is dit nog nooit gebeurd. Artikel 5 is één keer ingeroepen, door de Verenigde Staten na de aanslagen op 11 september 2001. De NAVO deed toen gezamenlijk Afghanistan binnenvallen. Omdat Afghanistan een binnenstaat is, is een zeeblokkade onmogelijk.

2.2.2 De blokkade van Joegoslavië

De grondslag van de blokkade van Joegoslavië komt uit resoluties van de Veiligheidsraad. Waar de blokkade van de Gaza-strook als grondslag zelfverdediging heeft, gebruikt deze blokkade de andere grondslag. Deze resoluties beroepen zich weer op hoofdstuk VII van het VN-Handvest. Blokkades mogen worden ingezet op grond van artikel 42 van het VN-Handvest. De tekst van het artikel is als volgt: "*Mocht de Veiligheidsraad van oordeel zijn dat*

---

⁴² EU website van het Common Security and Defence Policy <http://www.eeas.europa.eu/csdp/>

⁴³ EU website van het Common Foreign and Security policy http://www.eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm

de in artikel 41 bedoelde maatregelen onvoldoende zouden zijn of dat zij onvoldoende zijn gebleken, dan kan hij overgaan tot zulk optreden door middel van lucht-, zee- of landstrijdkrachten als nodig is voor de handhaving of het herstel van de internationale vrede en veiligheid. Zulk optreden kan omvatten demonstraties, blokkades en andere operaties door lucht-, zee- of landstrijdkrachten van Leden van de Verenigde Naties”.

De legaliteit van deze blokkade is nooit betwist, dus worden hier alleen de VN resoluties behandeld. Juridische discussies over de legaliteit van de interventie van de NAVO zijn er wel degelijk geweest, maar het onderwerp van die discussies was doorgaans de NAVO bombardementen van 1995 en 1999, niet de blokkade.

Uitwerking

De blokkade van Joegoslavië was gebaseerd op een aantal resoluties van de VN. De relevante resoluties zijn resoluties 713, 757, 787, 820, 943, 1021 en 1022⁴⁴.

Resolutie 713⁴⁵ is de resolutie waardoor het embargo van start gaat. De text van het relevante deel van de resolutie is als volgt: *“Decides, under Chapter VII of the Charter of the United Nations, that all States shall, for the purposes of establishing peace and stability in Yugoslavia, immediately implement a general and complete embargo on all deliveries of weapons and military equipment to Yugoslavia until the Security Council decides otherwise following consultation between the Secretary-General and the Government of Yugoslavia”*⁴⁶. Op grond van hoofdstuk VII van het VN-Handvest⁴⁷ wordt er dus een embargo opgezet. Het embargo geldt nu nog alleen voor wapens en militaire goederen.

Resolutie 757⁴⁸ is een uitbereiding van resolutie 713. Er werd geëist dat het Kroatische leger in Bosnië en Herzegovina alsnog aan een vorige resolutie, resolutie 752, zou voldoen. Vervolgens werd de boycot tegen Joegoslavië flink uitgebreid. De invoer, doorvoer en uitvoer van alle goederen uit Joegoslavië werd verboden. Verder moesten alle landen het opstijgen of overvliegen van Joegoslavische vliegtuigen verbieden, het onderhoudswerk aan Joegoslavische vliegtuigen verbieden, diplomatische missies staken, Joegoslavische sporters weren uit evenementen en alle overige samenwerking staken⁴⁹. Alle betrokkenen werden wel opgeroepen om humanitaire hulp toe te laten.

Resolutie 787⁵⁰ betekent het begin van de blokkade. De resolutie verwijst naar resoluties 713 en 757 en roept staten op om al het maritieme verkeer in of uit Joegoslavië te onderscheppen en de lading te doorzoeken. Na deze resolutie begint NAVO de blokkade van Joegoslavië. De tekst van de resolutie is als volgt: *“Acting under Chapters VII and VIII of the Charter of the United Nations, calls upon States, acting nationally or through regional agencies or arrangements, to use such measures commensurate with the specific circumstances as may be necessary under the authority of the Security Council to halt all inward and outward maritime shipping in order to inspect and verify their cargoes and*

---

⁴⁴ NATO/IFOR: UN Documents: <http://www.nato.int/ifor/un/home.htm>

⁴⁵ VN-Veiligheidsraad resolutie 713 <http://www.nato.int/ifor/un/u910925a.htm>

⁴⁶ VN-Veiligheidsraad resolutie 713, paragraaf 14 onder 6 <http://www.nato.int/ifor/un/u910925a.htm>

⁴⁷ VN-Handvest, hoofdstuk VII http://wetten.overheid.nl/BW/BV0004143/geldigheidsdatum_16-04-2012#VertalingNL_VDRTKS1166274_HoofdstukVII

⁴⁸ VN-Veiligheidsraad resolutie 757 <http://www.nato.int/ifor/un/u920530a.htm>

⁴⁹ VN-Veiligheidsraad resolutie 757, paragraaf 19 <http://www.nato.int/ifor/un/u920530a.htm>

⁵⁰ VN-Veiligheidsraad resolutie 787 <http://www.nato.int/ifor/un/u921116a.htm>

destinations and to ensure strict implementation of the provisions of resolutions 713 (1991) and 757 (1992),⁵¹

Op 22 november 1992, zes dagen na resolutie 787, begon de NAVO met een zeeblokkade in de Adriatische zee. Ook de WEU zette een blokkade op. Op 15 juni 1993 werden deze twee blokkades samengevoegd onder één commando, "Operation Sharp Guard"⁵².

Na aanleiding van een vredesplan vanuit de Bosnische partijen werd resolutie 820⁵³ opgesteld. De Veiligheidsraad stelde verder dat de Bosnische Serviërs binnen negen dagen met het vredesplan akkoord moesten gaan en zich er aan moesten houden. Als de Bosnische Serviërs niet akkoord zouden gaan of hun aanvallen zouden doorzetten, zouden een aantal maatregelen in werking treden⁵⁴. Deze maatregelen zijn in feite dezelfde maatregelen als de maatregelen beschreven in resoluties 713, 757 en 787. Resolutie 820 verwijst dan ook veel naar deze vorige resoluties.

Resolutie 943⁵⁵ komt een stuk later. Een aantal van de maatregelen worden geschorst en de grenzen van Bosnië-Herzegovina en Servië en Montenegro worden gesproken. Servië en Montenegro besloten de grenzen tussen Servië en Montenegro en Bosnië-Herzegovina te sluiten, behalve voor humanitaire hulp. De Veiligheidsraad vond dit een goed initiatief en besloot om een periode van 100 dagen een paar maatregelen te schorsen. De Veiligheidsraad besloot om de restricties in verband met vliegtuigen, de restricties in verband met goederen en diensten en de veerdienst tussen Montenegro en Italië en de maatregelen over deelname aan sportevenementen en culturele uitwisseling te schorsen gedurende die periode. Als de grens toch open bleek te zijn, zouden de maatregelen weer opnieuw van kracht worden⁵⁶.

Resoluties 1021⁵⁷ en 1022⁵⁸ beëindigen samen de blokkade. Resolutie 1021 werd de dag na de tekening van het Verdrag van Dayton⁵⁹ opgesteld. Vanaf de tekening van het vredesverdrag zal het embargo van resolutie 713, en daarmee de blokkade, worden beëindigd. Het relevante stuk tekst van resolutie 1021 is als volgt: *"Decides that the embargo on deliveries of weapons and military equipment imposed by resolution 713 (1991) shall be terminated as follows, beginning from the day the Secretary-General submits to the Council a report stating that the Republic of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Croatia and the Federal Republic of Yugoslavia have formally signed the Peace Agreement:*

- *during the first ninety days following the submission of such a report, all the provisions of the embargo shall remain in place;*
- *during the second ninety days following the submission of such a report, all provisions of the arms embargo shall be terminated, except that the delivery of heavy weapons*

---

⁵¹ VN-Veilighedsraad resolutie 787, paragraaf 12 onder 12 <http://www.nato.int/ifor/un/u921116a.htm>

⁵² NATO/WEU: Operation Sharp Guard <http://www.nato.int/ifor/general/shrp-grd.htm>

⁵³ VN-Veilighedsraad resolutie 820 <http://www.nato.int/ifor/un/u930417a.htm>

⁵⁴ VN-Veilighedsraad resolutie 820, onder B <http://www.nato.int/ifor/un/u930417a.htm>

⁵⁵ VN-Veilighedsraad resolutie 943 <http://www.nato.int/ifor/un/u940923c.htm>

⁵⁶ VN-Veilighedsraad resolutie 943, paragraaf 10 <http://www.nato.int/ifor/un/u940923c.htm>

⁵⁷ VN-Veilighedsraad resolutie 1021 <http://www.nato.int/ifor/un/u951122a.htm>

⁵⁸ VN-Veilighedsraad resolutie 1022 <http://www.nato.int/ifor/un/u951122b.htm>

⁵⁹ Verdrag van Dayton http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=379

(as defined in the Peace Agreement), ammunition therefor, mines, military aircraft and helicopters shall continue to be prohibited until the arms control agreement referred to in Annex 1B has taken effect; and

- *after the 180th day following the submission of such a report and after the submission of a report from the Secretary-General on the implementation of Annex 1B (Agreement on Regional Stabilization) as agreed by the parties, all provisions of the arms embargo terminate unless the Council decides otherwise.”⁶⁰*

De eerste 90 dagen blijft het embargo nog in stand, de 90 dagen daarna wordt het embargo iets losser en mogen alleen zware wapens en andere oorlogsmaterialen het land niet in. Na deze tweede periode van 90 dagen vervallen alle maatregelen.

Echter stopte de blokkade meteen toen het Verdrag van Dayton werd getekend. In resolutie 1022 worden alle maatregelen voor onbepaalde tijd geschorst. De maatregelen zouden na vijf dagen weer van kracht worden als Joegoslavië het vredesverdrag niet zou tekenen. Het relevante stuk tekst van resolutie 1022 is als volgt: *“Decides that the measures imposed by or reaffirmed in resolutions 757 (1992), 787 (1992), 820 (1993), 942 (1994), 943 (1994), 988 (1995), 992 (1995), 1003 (1995) and 1015 (1995) are suspended indefinitely with immediate effect subject to the provisions of paragraphs 2 to 5 below, and provided that if the Secretary-General reports to the Council that the Federal Republic of Yugoslavia has failed formally to sign the Peace Agreement on the date announced by the Contact Group for such purpose, and that the other parties thereto have expressed their readiness so to sign, the measures described above shall be automatically reimposed from the fifth day following the date of such report”*,⁶¹

Zoals al eerder gezegd is de legaliteit van de blokkade niet betwist. Blokkades moeten natuurlijk wel de regels blijven volgen, ook wanneer de blokkade met toestemming van de VN gebeurt. Er kan vanuit gegaan worden dat de VN haar eigen regels volgt. Dit blijkt mede uit het feit dat de legitimiteit van de NAVO bombardementen wel betwist is geweest^{62 63} terwijl de blokkade uit zicht is gebleven.

Bij de onderschepping van de hulpvloot richting de Gaza-strook werd door alle partijen het San Remo Manual aangehaald. Dit document is echter pas in juni 1994 opgesteld en gepubliceerd, oftewel twee jaar voor het einde van de blokkade. Wellicht is het San Remo Manual niet gebruikt voor een eventuele juridische procedure omdat het destijds een jong en onbekend document was.

2.2.3 Bestrijding van piraterij in de Golf van Aden

De piraterij langs de Somalische kust is een bekend en actueel onderwerp. Piraterij heeft zich als een grote bedreiging voor de internationale scheepvaart ontwikkeld, vooral omdat de Golf van Aden deel is van de zeer belangrijke handelsroute die door het Suezkanaal loopt.

Piraterij langs de Somalische kust is na het einde van de Somalische burgeroorlog in 1990 een steeds groter probleem geworden. De oorzaak van is dan ook te vinden in de burgeroorlog. Na de val van de centrale overheid was ook geen Somalische marine meer, waardoor de territoriale wateren onbeschermd waren. Buitenlandse visserij en het dumpen van schadelijke stoffen langs de kust zorgde dat het vissen voor de lokale bevolking steeds

⁶⁰ VN Resolutie 1021, paragraaf 6 <http://www.nato.int/for/un/u951122a.htm>

⁶¹ VN Resolutie 1022, paragraaf 11 <http://www.nato.int/for/un/u951122a.htm>

⁶² **A Review of NATO's War over Kosovo** Noam Chomsky <http://www.chomsky.info/articles/200005--.htm>

⁶³ **NATO's Illegal and Criminal Invasion of Kosovo** Nebojsa Malic <http://www.globalresearch.ca/nato-s-illegal-and-criminal-invasion-of-kosovo/459>

moeilijker werd gemaakt. Als reactie hierop begonnen vissers samen te werken om de kust te beschermen, door het enteren van buitenlandse schepen en het losgeld vragen voor de bemanningen van de buitenlandse schepen⁶⁴⁶⁵. Het losgeld vragen bleek enorm lucratief te zijn voor de doorgaans zeer arme Somaliërs.

Sinds het aannemen van VN-Veiligheidsraad Resolutie 1838 voert de EU een missie uit in de regio, Operatie Atalanta⁶⁶. De missie legt de nadruk op het beschermen van schepen met humanitaire ladingen die richting Somalië varen, maar de missie heeft ook in het algemeen de piraterij in de regio bestreden. De NAVO heeft een aparte missie lopen in de Indische Oceaan, Operation Ocean Shield⁶⁷. Deze heeft ongeveer dezelfde doelen en bevoegdheden als de EU operatie, maar het richt zich op een groter gebied en met meer materiaal. Ook landen die niet bij de NAVO horen hebben zich bij deze operatie aangesloten, zoals India en China.

Uitwerking

De bestrijding van de piraterij in Somalië is gebaseerd op resoluties van de VN-Veiligheidsraad. Als eerste is er resolutie 1816⁶⁸. Deze tekst maakt het mogelijk voor staten om, met toestemming van de regering van Somalië, de territoriale wateren binnen te varen om piraterij te bestrijden. De resolutie is gebaseerd op hoofdstuk VII van het VN-Handvest. Het relevante stuk tekst uit de resolutie is als volgt: *"Urges States whose naval vessels and military aircraft operate on the high seas and airspace off the coast of Somalia to be vigilant to acts of piracy and armed robbery and, in this context, encourages, in particular, States interested in the use of commercial maritime routes off the coast of Somalia, to increase and coordinate their efforts to deter acts of piracy and armed robbery at sea in cooperation with the Transitional Federal Government of Somalia (TFG),"*⁶⁹

Resolutie 1838⁷⁰ geeft de landen meer bevoegdheden voor het onderdrukken van de piraten. Militair optreden tegen de piraten is nu mogelijk, in de vorm van het inzetten van oorlogsschepen en vliegtuigen. Na het aannemen van deze resolutie worden de bovengenoemde operaties opgezet. De relevante tekst is als volgt: *Calls upon States interested in the security of maritime activities to take part actively in the fight against piracy on the high seas off the coast of Somalia, in particular by deploying naval vessels and military aircraft, in accordance with international law, as reflected in the Convention; Calls upon States whose naval vessels and military aircraft operate on the high seas and airspace off the coast of Somalia to use on the high seas and airspace off the coast of Somalia the necessary means, in conformity with international law, as reflected in the Convention, for the repression of acts of piracy"*⁷¹;

⁶⁴ **Somali pirates a far cry from buccaneers of old**, Washington Times
<http://www.washingtontimes.com/news/2009/apr/11/somali-pirates-a-far-cry-from-buccaneers-of-old/?page=1>

⁶⁵ **Toxic waste behind Somali piracy**, Al Jazeera
<http://www.aljazeera.com/news/africa/2008/10/2008109174223218644.html>

⁶⁶ Officiële website van Operation Atalanta <http://eunavfor.eu/>

⁶⁷ Officiële website van Operation Ocean Shield http://www.manw.nato.int/page_operation_ocean_shield.aspx

⁶⁸ VN-Veiligheidsraad Resolutie 1816 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1816\(2008\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1816(2008))

⁶⁹ VN-Veiligheidsraad Resolutie 1816, paragraaf 13 onder 2
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1816\(2008\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1816(2008))

⁷⁰ VN-Veiligheidsraad Resolutie 1838 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1838\(2008\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1838(2008))

⁷¹ VN-Veiligheidsraad Resolutie 1838, paragraaf 12 onder 2, 3
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1838\(2008\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1838(2008))

2.2.4 Is er sprake van een blokkade?

De acties van de NAVO en van de EU om de Somalische piraten te bestrijden zijn nooit als blokkade bestempeld. Echter hebben de operaties wel veel kenmerken van een blokkade.

Het voornaamste argument om de bestrijding van de piraten niet als blokkade te bestempelen ligt in het feit dat de kust van Somalië niet wordt gecontroleerd. Schepen kunnen zonder oponthoud van en naar Somalië varen, alleen de scheepvaart in de Golf van Aden wordt beschermd door oorlogsschepen. Ook Somalische havens blijven buiten schot. Ook vormen de piraten geen vijandige staat. Waar het conflict tussen Hamas en Israël wel wordt gezien als een conflict tussen staten, kan dat van de piraten niet worden gezegd.

Echter zijn er ook overeenkomsten tussen de feitelijke situatie en de juridische aspecten van blokkades. De lijst met voorwaarden uit het San Remo Manual wordt goed gevolgd: de duur en reikwijdte van de blokkade is bekend door de relevante VN-veiligheidsraad resoluties. Er wordt effectief gehandeld, alle kleine schepen die worden geënterd en doorzocht waardoor de aantallen aanvallen ook flink is gedaald in de loop van tijd⁷². De militaire operaties blokkeren geen neutrale landen of havens en de blokkade wordt zonder willekeur toegepast. Ook is er geen sprake van het uithongeren van de bevolking; een van de doelen van de militaire operaties is immers het zorgen dat humanitaire hulp Somalië kan bereiken zonder aangevallen te worden.

Zo kan er dus gediscussieerd worden over of de militaire operaties voor de bestrijding van piraterij in Somalië als blokkade kunnen gezien worden. Wellicht is dit een van eerste voorbeelden van een blokkade tegen een vijand die niet tevens een staat is.

2.3 Conclusie

In dit hoofdstuk is de andere mogelijke grondslag van blokkades uitgewerkt: het uitvoeren van een blokkade met toestemming van de VN-Veiligheidsraad, op grond van hoofdstuk VII van het VN-Handvest. De blokkade van Joegoslavië is daar het beste voorbeeld van, met veel resoluties die eerst de blokkade mogelijk maken en daarna bevoegdheden geven of veranderen.

Ook de bestrijding van piraten in de Golf van Aden is uitgewerkt. In dit geval zijn ook VN-resoluties die de grondslag zijn van de militaire operaties. Echter is het hier niet zeker of de militaire operaties als blokkade kunnen gezien worden. Er zijn veel overeenkomsten tussen hoe de militaire operatie wordt uitgevoerd en de juridische voorwaarden van hoe een blokkade moet worden uitgevoerd. Echter missen er twee belangrijke voorwaarden: het feit dat er geen land of haven wordt geblokkeerd en het feit dat er niet tegen een staat wordt opgetreden. Naar mijn mening is dit een voorbeeld van een nieuw soort blokkade. In een wereld waar staten steeds meer strijden tegen terrorisme in plaats van andere landen, zullen dergelijke "blokkades" wellicht vaker voorkomen. Het feit dat ze niet tegen staten maar tegen groeperingen worden toegepast is dan het enige echte verschil met de huidige juridische definitie van een blokkade.

---

⁷² Officiële website van Operation Atalanta, statistieken <http://eunavfor.eu/key-facts-and-figures/>

Hoofdstuk 3: Wat zegt het EU-veiligheidsbeleid over blokkades?

In dit hoofdstuk wordt onderzocht of het EU-veiligheidsbeleid iets zegt over blokkades, en zo ja, wat precies. Het buitenlandbeleid van de EU wordt steeds meer gecentraliseerd en een centraal veiligheidsbeleid is hier ook een onderdeel van. Vooral bij een mogelijke toetreding van Turkije tot de EU is het onderzoeken van deze vraag van belang: Turkije blokkeert immers de grens met Armenië. Kan deze blokkade nog een obstakel vormen voor Turkije?

Het EU-veiligheidsbeleid is bekend als het "Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the European Union"⁷³. Het EU veiligheidsbeleid is onderverdeeld in vier specifieke onderdelen: sancties, conflictpreventie, crisismanagement en conventionele wapens.

3.1 Sancties

Sancties zijn vaak opgelegd door de EU in de afgelopen jaren, zowel op autonome EU-basis of toepassing van bindende resoluties van de Veiligheidsraad. Sancties worden toegepast op diplomatieke basis. Er wordt getracht met de economische druk van een sanctie het beleid van een ander land te beïnvloeden, met name het stoppen van schendingen van mensenrechten of internationale verdragen. Sancties worden vaak verward met blokkades, maar het zijn verschillende maatregelen.

Sancties zijn een populaire maatregel van de EU. Er is een breed scala van mogelijke beperkende maatregelen die door zouden kunnen worden opgelegd door de EU. Bij de beslissing over beperkende maatregelen, is het belangrijk na te gaan welke maatregel of welk pakket van maatregelen het meest geschikt is om het gewenste resultaat te behalen.

De EU geeft zelf de volgende mogelijkheden aan⁷⁴:

- diplomatieke sancties (uitwijzing van diplomaten, breken van diplomatieke relaties, opschorting van officiële bezoeken);
- opschorting van de samenwerking met een derde land;
- boycots van sportieve en culturele evenementen;
- handelssancties (algemene of specifieke handelssancties, embargo's);
- financiële sancties (bevrozing van tegoeden of economische middelen, verbod op financiële transacties, beperkingen inzake exportkredieten of investering);
- vluchten verbieden, en
- inreisbeperkingen

Beperkende maatregelen opgelegd door de EU kunnen regeringen van derde landen, of niet-statelijke entiteiten zoals personen en terroristen treffen. Het moet hier om buitenlands beleid proberen te gaan, oftewel een land dat geen lid van de EU is. Wanneer personen of entiteiten onderworpen zijn aan gerichte beperkende maatregelen ('slimme sancties'), moeten er duidelijke criteria zijn, afgestemd op het specifieke geval.

3.2 Conflictpreventie

EU conflictpreventie richt zich op diplomatie en mediation. In de woorden van de EEAS website, *"De EU draagt veel bij tot de vrede in de wereld omdat zij 's werelds grootste handelspartner en donor van ontwikkelingshulp is, een grote rol speelt in internationale organisaties, en – zelfstandig maar ook in samenwerking met strategische partners –*

---

⁷³ Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the European Union website http://eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm

⁷⁴Sanctions or restrictive measures, pagina 2 onder 2 http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/index_en.pdf#2

*bijdraagt tot de veiligheid in de wereld.*⁷⁵”

EU-conflictpreventie pleit voor een coöperatieve aanpak om vreedzame oplossingen te vinden, door het aanpakken van de onderliggende oorzaken van conflicten. Het is een belangrijk onderdeel van alle aspecten van de externe betrekkingen van de Europese Unie. In overeenstemming met de primaire rol van de VN bij conflictpreventie, zullen de EU-acties uitgevoerd in overeenstemming met de beginselen en doelstellingen van het VN-Handvest. Blokkades zijn geen onderdeel van het EU-conflictpreventiebeleid.

3.3 Crisismanagement

Het crisismanagement van de EU⁷⁶ richt zich op landen die zich in een politieke crises bevinden. Er zijn een aantal lopende missies, met name in de Balkanlanden. Deze missies ondersteunen de hervorming van politie, justitie en douane, en de capaciteitsopbouw. Er is ook een lopende missie in Somalië, waar Operation Atalanta deel van uit maakt. Deze operatie heeft echter haar grondslag in VN-resoluties en niet in EU wetgeving.

3.4 Conventionele wapens

Het gedeelte conventionele wapens gaat over wapens en mijnen⁷⁷. Illegale handel wordt zo veel mogelijk tegen gegaan. Hoewel het blokkeren van wapens een reden is van het opzetten van blokkades, is er ook hier niks te vinden over blokkades.

3.5 Conclusie

Het EU-veiligheidsbeleid heeft meerdere aspecten en verschillende soorten maatregelen die het kan toepassen. Met name sancties zijn een belangrijke maatregel, de EU is immers een grote speler in de wereldhandel. Het opzetten van blokkades is echter geen onderdeel van het EU-veiligheidsbeleid. Het wordt nergens genoemd als mogelijkheid, de EU laat de regelgeving hierover toe aan internationale verdragen buiten de EU.

Het EU-veiligheidsbeleid zegt dus niets over blokkades. Het blokkeren van Armenië door Turkije zal dus voor eventuele toetreding tot de EU geen juridisch obstakel vormen.

---

⁷⁵ Website van het EU-veiligheidsbeleid, onderdeel conflictpreventie
http://eeas.europa.eu/cfsp/conflict_prevention/index_en.htm

⁷⁶ Website van het EU-veiligheidsbeleid, onderdeel crisismanagement
http://eeas.europa.eu/cfsp/crisis_management/index_en.htm

⁷⁷ Website van het EU-veiligheidsbeleid, onderdeel conventionele wapens
http://eeas.europa.eu/cfsp/conventional_weapons/index_en.htm

Conclusies en aanbevelingen

In dit stuk worden de conclusies en aanbevelingen weergegeven. De conclusies komen voort uit het onderzoek. De aanbevelingen worden gedaan met het oog op de adviserende functie van de stageorganisatie bij politieke partijen in Nederland en Turkije.

1. Conclusies

Onder welke voorwaarden is een blokkade tussen landen geoorloofd, gelet op internationaal recht?

Blokkades kunnen worden opgezet op grond van twee mogelijkheden: het uitvoeren van een blokkade via het recht op zelfverdediging of het uitvoeren van een blokkade op grond van resoluties van de VN-Veilighedsraad. De voorwaarden van een blokkade, volgens sectie II van het San Remo Manual⁷⁸, zijn als volgt:

- Het begin van de blokkade moet algemeen bekend gemaakt worden. Zowel bondgenoten, neutrale partijen en vijandige partijen moeten worden gewaarschuwd.
- De aankondiging moet aangeven wanneer de blokkade begint en hoe lang deze duurt. De duur van een blokkade kan ook opgegeven worden als tot nader order, oftewel zonder vaste einddatum.
- De aankondiging moet ook de locatie en reikwijdte van de blokkade aangeven. Dit om te zorgen dat derden weten welk gebied ze moeten vermijden.
- De blokkade moet "effectief" zijn. Dit houdt in dat de blokkade gehandhaafd moet worden door de partij die de blokkade aankondigt. Er mag geen sprake zijn van een aangekondigde blokkade zonder handhaving.
- De blokkade moet voor alle partijen gelden.
- De blokkade mag neutrale partijen niet toegang tot neutrale havens en kustgebieden ontzeggen.
- De blokkade mag niet het specifieke doel hebben om burgers te verhongeren of essentiële goederen te blokkeren. De blokkade moet dus een legitiem militair doel hebben. Dit verbod heeft een connectie met de Geneefse Conventies, die het verhongeren van burgers als militaire strategie verbiedt⁷⁹. Het is belangrijk om het woord "specifiek" te onderstrepen. Dit betekent namelijk dat een blokkade niet automatisch onwettig is wanneer een geblokkeerde bevolking moeilijkheden ondervindt, alleen wanneer dit het uitdrukkelijke doel is van de blokkade.

Vanuit de Geneefse conventies is er ook de verplichting voor de blokkerende partij dat, wanneer een bevolking zichzelf niet kan voeden als bijwerking van de blokkade, de blokkerende partij moet zorgen dat humanitaire hulp het gebied nog steeds binnen

---

⁷⁸Sectie II van het San Remo Manual

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=96F4C27D2F07BE8FC12563FB0049E4BC>

⁷⁹ Artikel 51 van het Eerste Aanvullend Protocol bij de Conventies van Genève

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=C5F28CACC22458EAC12563CD0051DD00>

mag komen⁸⁰.

- Verder mag de schade aan de burgerbevolking niet excessief zijn vergeleken met het militaire voordeel dat de blokkade oplevert. In essentie is dit de proportionaliteitseis.

De blokkade moet ook voldoen aan een aantal fundamentele principes van het internationaal recht, zoals het verbod op collectieve straffen.⁸¹ Als aan de bovenstaande voorwaarden niet wordt voldaan, is de blokkade van rechtswege ongeldig.

Hoofdstuk 1

In dit hoofdstuk is een van de twee mogelijke grondslagen van blokkades uitgewerkt: het uitvoeren van een blokkade via het recht op zelfverdediging. De blokkade van de Gazastrook door Israël is een vorm van een "pre-emptive strike". Verder is er een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden, anders is de blokkade van rechtswege illegaal. Deze voorwaarden zijn uitgewerkt in het San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea. De legaliteit van de blokkade van de Gazastrook door Israël wordt betwist op grond van de voorwaarden van het San Remo Manual. Ook de handhaving en het gebruik van geweld tijdens de onderschepping van de hulpvloot wordt betwist.

Het grootste juridische twistpunt is de kwestie of de blokkade het doel heeft om de bevolking van de Gazastrook te uit te hongeren, of anders dat de schade aan de bevolking buitenproportioneel is vergeleken met het militaire nut van de blokkade. De meningen zijn hierover verdeeld: Turkije en de VN-Mensenrechtenraad zeggen dat de schade buitenproportioneel is, Israël en een onderzoekspanel van de VN zeggen dat dit niet het geval is.

Mijn mening volgt dat van het Turkse rapport en de VN-mensenrechtenraad, dat de blokkade illegaal is op grond van het feit dat de bevolking buitenproportioneel veel schade lijdt vergeleken met het militaire nut van de blokkade. De humanitaire situatie in de Gazastrook is sinds het begin van de blokkade steeds verder verslechterd, zoals het VN-mensenrechtenraad rapport laat zien⁸². Dit oordeel wordt bevestigd door meerdere NGO's.

Het onderzoekspanel van de VN zegt dit in feite ook, maar ziet de blokkade via zee en via land als twee verschillende blokkades⁸³. Het rapport stelt daarna dat, omdat de Gazastrook geen manier heeft om grote hoeveelheden voedsel te kunnen afladen uit schepen, de zeeblokkade de bevolking niet kan schaden. Ik vind dit een kromme redenering. De Gazastrook kan vanuit zee wel bevoorrad worden van materialen om wapens mee te fabriceren, maar humanitaire hulp afladen zou onmogelijk zijn?

Als de Gazastrook vanuit zee wel humanitaire hulp kan ontvangen, is er feitelijk geen verschil tussen de blokkade op land en op zee. Dit zou betekenen dat de twee situaties als één situatie gezien kunnen worden. In dat geval vindt ook het VN-rapport dat de blokkade

---

⁸⁰ Artikel 69 van het Eerste Aanvullend Protocol bij de Conventie van Genève
<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=D1D446618BF1B143C12563CD0051DF82>

⁸¹ Artikel 33 van de Vierde Geneefse Conventie.
<http://www.icrc.org/ihl.nsf/385ec082b509e76c41256739003e636d/6756482d86146898c125641e004aa3c5>

⁸² UN Human Rights Council Fact Finding Mission Report, Pagina 9, vanaf 2
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf

⁸³ UN Panel of Inquiry, pagina 43 onder 79
http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

disproportioneel veel schade aanricht bij de bevolking van de Gazastrook. Hierdoor is de blokkade dus van rechtswege illegaal, op grond van de voorwaarden van het San Remo Manual.

Als een blokkade disproportioneel veel schade aanricht bij een bevolking, mag deze dus niet gehandhaafd worden. Met betrekking tot de blokkade van de Gazastrook is het logische gevolg dat de Israëlische blokkade dus niet gehandhaafd mag blijven worden. Als de blokkade niet gehandhaafd mag worden, betekent dit ook dat de onderschepping.

Hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk is de andere mogelijke grondslag van blokkades uitgewerkt: het uitvoeren van een blokkade met toestemming van de VN-Veiligheidsraad, op grond van hoofdstuk VII van het VN-Handvest. De blokkade van Joegoslavië is daar het beste voorbeeld van, aangezien deze is gebaseerd op VN-veiligheidsraad resoluties die eerst de blokkade mogelijk maakten en daarna bevoegdheden gaven of veranderden.

Ook de bestrijding van piraten in de Golf van Aden is uitgewerkt. In dit geval zijn het VN-resoluties die de grondslag vormen voor de militaire operaties. Het is echter niet zeker of de militaire operaties als blokkades kunnen gezien worden. De betrokken partijen zelf noemen de operaties geen blokkade. Echter zijn er veel overeenkomsten tussen de juridische voorwaarden van een blokkade, zoals die in het San Remo Manual zijn uitgewerkt, en de manier waarop deze militaire operaties worden uitgevoerd. Er missen echter twee belangrijke voorwaarden: het feit dat er geen land of haven wordt geblokkeerd en het feit dat er niet tegen een staat wordt opgetreden.

Ik vind dat dit wel als blokkade mag worden aangemerkt. Naar mijn mening is dit een voorbeeld van een nieuw soort blokkade. In een wereld waar landen steeds meer strijden tegen terrorisme en andere groeperingen in plaats van andere staten, zullen dergelijke "blokkades" wellicht vaker voorkomen. Het feit dat ze niet tegen staten maar tegen groeperingen worden toegepast is dan het enige echte verschil met de huidige juridische definitie van een blokkade.

Hoofdstuk 3

Het EU-veiligheidsbeleid is onderverdeeld in vier specifieke onderdelen: sancties, conflictpreventie, crisismanagement en conventionele wapens⁸⁴.

Sancties zijn vaak opgelegd door de EU in de afgelopen jaren, zowel autonoom door de EU of door toepassing van bindende resoluties van de Veiligheidsraad. Sancties worden toegepast op diplomatieke basis en worden vaak verward met blokkades, maar het zijn verschillende maatregelen.

EU-conflictpreventie richt zich op diplomatie en mediation. Blokkades zijn geen instrument van dit onderdeel van het veiligheidsbeleid.

Het crisismanagement van de EU richt zich op landen die zich in een politieke crises bevinden. Er is een lopende missie in Somalië, waar Operation Atalanta deel van uit maakt. Deze operatie heeft echter haar grondslag in VN-resoluties en niet in EU wetgeving.

Het gedeelte conventionele wapens gaat over wapens en mijnen. Illegale handel wordt zo veel mogelijk tegen gegaan. Hoewel het blokkeren van wapens vaak een reden is van het opzetten van blokkades, is er ook hier niets te vinden over blokkades.

Het EU-veiligheidsbeleid zegt dus niks over blokkades. Het opzetten van een blokkade is geen instrument dat de EU autonoom kan inzetten en wetgeving over blokkades komt niet voor in EU-verdragen. De EU heeft alleen geparticipeerd in blokkades wanneer deze de

---

⁸⁴ Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the European Union website
http://eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm

grondslag hebben in VN-resoluties, oftewel de EU laat de wetgeving van blokkades over aan internationale verdragen en resoluties van de VN-veiligheidsraad. Aangezien er geen EU-regelgeving omtrent blokkades bestaat, is de blokkering van de grens tussen Armenië en Turkije geen probleem voor een eventueel lidmaatschap.

2. Aanbevelingen

Zoals vaker blijkt in het internationaal recht is de handhaving van het internationaal recht niet effectief of zelfs ontbrekend. Ook bij blokkades is dit het geval: de blokkade van de Gazastrook door Israël is controversieel, maar de enige rechtbank die er een oordeel over zou kunnen geven, het Internationaal Gerechtshof, is aangewezen op de VN-veiligheidsraad om uitspraken te handhaven. Een interventie zou dus vanuit de VN-veiligheidsraad moeten komen, waar politieke overwegingen zwaarder wegen dan juridische. Dat geldt zeker voor de blokkade rond de Gazastrook, waar de Verenigde Staten doorgaans alle mogelijke maatregelen tegen Israël vetoën.

Ook is het een probleem dat het blokkaderecht doorgaans niet bindend is. Zo is het San Remo Manual een uitgebreid juridisch document en is het gebruikt in rapporten van de VN, Turkije en Israël, maar heeft het geen bindende werking.

Mijn aanbevelingen zijn als volgt:

- Er moet een internationaal gerechtshof komen om blokkades te toetsen op legaliteit en om te kunnen oordelen bij geschillen die ontstaan bij het uitvoeren van blokkades. Dit gerechtshof moet sancties kunnen opleggen tegen de uitvoerders van illegale blokkades. Een andere mogelijkheid is om dit via het al bestaande Internationaal Gerechtshof te doen. Momenteel heeft alleen de Veiligheidsraad de mogelijkheid om te handhaven. Door politieke overwegingen komt hier weinig van terecht. Het is mijn aanbeveling dat het Instituut van Turkse Studies, als onderzoeksinstituut, onderzoek doet naar mogelijk nieuwe systemen waardoor het internationaal recht sterker kan zijn en beter kan worden gehandhaafd.
- Het San Remo Manual moet juridisch bindend worden gemaakt. Het is een uitstekend en uitgebreid juridisch document, dat ook al gebruikt is als belangrijke bron in VN-documenten, maar het heeft geen bindende werking, waardoor er geen beroep op kan worden gedaan. Het Instituut van Turkse Studies, als adviesorganisatie, kan hiervoor lobbyen bij Turkse en Nederlandse politieke partijen. Turkije zal, gezien hoe actie van de hulpvloot richting Gaza eindigde, waarschijnlijk open staan voor een vernieuwing van het internationaal recht op dit gebied. Nederland, als vestigingsland van het IGH, is ook zeer geschikt om zich hier sterk voor te maken.
- Gezien de zwakte van het internationaal recht op het gebied van blokkades, vind ik dat de EU-regels omtrent blokkades moet opzetten. De EU doet regelmatig mee met internationale operaties en voert ook zelf in verband met de illegale migratiestroom vanuit Afrika missies uit in de Middellandse zee. Regels omtrent blokkades binnen de EU zou duidelijkheid en rechtszekerheid scheppen voor de lidstaten en ook het gezamenlijke veiligheidsbeleid helpen op die gebieden. Ook hier kan het Instituut van Turkse Studies zich als

adviesorganisatie inzetten.

- Tot die tijd raad ik aan dat, tot er een internationaal gerechtshof is, de blokkade van de Gazastrook door Israël wordt aangevochten door middel van campagnes om het publieke bewustzijn te bevorderen. De blokkade kan ontmanteld worden als het publiek zich er tegen keert. NGO's in het bijzonder kunnen hier een grote rol spelen. Het Instituut van Turkse Studies publiceert wetenschappelijke tijdschriften. Door artikelen te publiceren die zich hierop richten kan een eerste stap gemaakt worden.

Bronnenlijst

Internationale en Europese verdragen

Geneefse Conventies

<http://www.icrc.org/eng/war-and-law/treaties-customary-law/geneva-conventions/>

San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea

<http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=5B310CC97F166BE3C12563F6005E3E09&action=openDocument>

United Nations Convention on the Law of the Sea

http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

VN Handvest

http://wetten.overheid.nl/BWBV0004143/geldigheidsdatum_16-04-2012

Verdrag van de Werking van de EU

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:nl:PDF>

Noord-Atlantisch verdrag

http://www.nato.int/cps/en/SID-BDBA108A-84C08EDE/natolive/official_texts_17120.htm?blnSublanguage=true&selectedLocale=nl&submit.x=15&submit.y=2&submit=select

Verdrag van Dayton http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=379

Overige internationale bronnen/EU bronnen

Juridische rapportages over de onderschepping van de hulpvloot richting de Gazastrook, van Israël <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf>

Turkije <http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf>

de Verenigde Naties

http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

VN-Mensenrechtenraad

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf

Resoluties van de VN-Veiligheidsraad:

713: <http://www.nato.int/ifor/un/u910925a.htm>

757: <http://www.nato.int/ifor/un/u920530a.htm>

787: <http://www.nato.int/ifor/un/u921116a.htm>

820: <http://www.nato.int/ifor/un/u930417a.htm>

943: <http://www.nato.int/ifor/un/u940923c.htm>

1021: <http://www.nato.int/ifor/un/u951122a.htm>

1022: <http://www.nato.int/ifor/un/u951122b.htm>

1816: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1816\(2008\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1816(2008))

1838: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1838\(2008\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1838(2008))

Resoluties van de Algemene Vergadering van de VN:

ES 10/14 <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F953B744269B9B7485256E1500776DCA>

ES 10/15 <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F3B95E613518A0AC85256EEB00683444>

The Caroline Case : Anticipatory Self-Defence in Contemporary International Law

<http://www.uni-miskolc.hu/~wwwdrint/20042rouillard1.htm>

EU website van het Common Security and Defence Policy <http://www.eeas.europa.eu/csdp/>
EU website van het Common Foreign and Security policy
http://www.eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm

Officiële website van Operation Atalanta <http://eunavfor.eu/>
Officiële website van Operation Ocean Shield
http://www.manw.nato.int/page_operation_ocean_shield.aspx

Officiële NAVO-website van Operation Sharp Guard <http://www.nato.int/ifor/general/shrp-grd.htm>

Jurisprudentie

Adviesrapport van het Internationaal Gerechtshof Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian Territory advisory opinion of 9 July 2004 <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>

Nederlandse bronnen

Bureau Clingendael
Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)